

Utorak, 4. februar 2003.
Svedok Čarls Kiruđa (Charles Kirudja)
Svedok Vesna Bosanac
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.02 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa (Charles Kirudja), juče smo prekinuli raspravu kod pitanja koje sam vam postavio u vezi sa vašim saznanjima o prisustvu hrvatske vojske na teritoriji Bosne i Hercegovine. Nisam siguran da mogu da se setim šta ste mi odgovorili. Da li ste rekli da ste znali za njihovo prisustvo ili ne?

SUDIJA MEJ: On nije znao ništa o tome, o čemu ste ga pitali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, gospodine Mej (May), dobro, ali ja pretpostavljam da osim što ste imali sopstvena saznanja, da ste vodili računa i o tome šta se nalazi u izveštajima Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija (United Nations) pa bih vas podsetio da imate, evo citiram, naslove "Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija" (UN Security Council), i dalje "Izveštaj generalnog sekretara shodno Rezoluciji Saveta bezbednosti 749 (UN Security Council Resolution 749) iz 1992. godine", 13. maj 1992. godine, valjda engleski, izveštaj generalnog sekretara shodno rezoluciji koju sam pomenuo. I on kaže u poglavlju 2.4: "Ali nema sumnje da su pojedini pripadnici hrvatske armije sa svojim oružjima naširoko razmešteni u Bosni i Hercegovini, u Bosanskoj Krupi, u blizini Bihaća na severozapadu, oko Bosanskog Broda na severoistoku i u Istočnoj Bosni". Da li se sećate, vi ste pretpostavljam kao

službenik Ujedinjenih nacija čitali bar te izveštaje generalnog sekretara UN-a koji se odnose na područje na kojima vi radite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Uopšteno govoreći, izveštaji generalnog sekretara po tom pitanju su sadržavali informacije o kojima sam ja već imao neka saznanja, ako ne direktno onda, odnosno, mogu da kažem da su zaštitne snage Ujedinjenih nacija bile razmeštene na nekoliko lokacija u bivšoj Jugoslaviji. I izveštaji generalnog sekretara UN, kao što vi verovatno već znate, uključuju izvore informacija koji su odražavali sve informacije koje su dolazile do Generalnog sekretara. Prema tome, iako bih ja uopšteno znao za te izveštaje, ja nisam osoba koju bi trebalo da ispituujete o pojedinostima iz tih izveštaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali sobzirom na ova pitanja koja se odnose na JNA, ja ću vam citirati još sledeću tačku iz ovog istog izveštaja, to je tačka 5, u istom poglavlju koje sam pomenuo, u kome se kaže: "Dalju zabrinutost izazvala je odluka beogradskih vlasti da se iz Bosne i Hercegovine do 18. maja povuku svi pripadnici JNA koji nisu građani te republike. Time će ostati u Bosni i Hercegovini bez efikasne političke kontrole, čak 50.000 uglavnom srpskih snaga i njihovog oružja". Da li se sećate toga?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ponovo, gospodine Miloševiću, ja nemam pred sobom taj izveštaj, ali mogu da prepoznam neke stvari koje ste spomenuli. Na primer, rečenica o beogradskim, odnosno rečenica o odluci beogradskih vlasti da se do 18. maja povuku iz Bosne i Hercegovine svi pripadnici JNA koji nisu državljani te republike. Ja sam svedočio o tome da mi je poznata ta informacija, ali ne samo iz izveštaja generalnog sekretara UN-a. Upravo obrnuto, ja to znam na osnovu onoga šta se dešavalo na terenu gde sam ja bio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, prema tome, to znate i iz ličnih saznanja. A ovde se dalje kaže na strani 10 pod tačkom, pod poglavljem 5, gde kaže "Primedbe", da li vam je poznat ovaj događaj: "Muslimanske snage su 3. maja kršeći sporazum o bezbednom prolazu pripadnika JNA koji su napuštali štab u Sarajevu hladnokrvno ubile izvestan broj vojnika JNA u prisustvu viših UNPROFOR (United Nations Protection Forces) oficira koji su bili bespomoćni da spreče klanje". Dakle, upotrebljava se i izraz "klanje". 3. maj kad su se povlačili u prisustvu UNPROFOR-a došlo je do masakra jednog broja vojnika JNA. Da li se toga sećate?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moje svedočenje u stvari takođe spominje da je general Špiro Niković sa nama razgovarao, mislim dan, dva nakon što su izveštaji o tom incidentu došli do našeg sektora. Moje svedočenje mislim da negde odražava taj dokument koji ste vi spomenuli. General Špiro Ninković je znao za to, on je nas o tome obavestio i sećam se da sam spomenuo da je to uticalo na njegovo raspoloženje tog dana. On nije bio onako raspoložen kao što je inače bio, zbog toga što se desilo. Ja sam o tome već svedočio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sad da vidite, ima takođe izveštaj Savetu bezbednosti (UN Security Council), piše "*Security Council Distribution General S/24049*" od 30. maja 1992. godine, "*original english*" i onda ide dalje kaže: "Sadašnji izveštaj se podnosi predsedniku Saveta bezbednosti u skladu sa paragrafom četiri Rezolucije broj 752 Saveta bezbednosti (UN Security Council Resolution 752) iz 1992. godine, tačka 2" i kaže dalje, "26. aprila 1992. godine predsednik Bosne i Hercegovine Izetbegović se u Skoplju sastao sa generalom Blagojem Adžićem, načelnikom Generalštaba JNA i vršiocem dužnosti saveznog sekretara odbrane i gospodinom Kostićem, potpredsednikom saveznog Predsedništva u Beogradu da bi definisali ulogu JNA u Bosni i Hercegovini i njeno eventualno povlačenje. Ovaj sastanak nije doveo do definitivnog sporazuma. U maju je potpredsednik Kostić predložio predsedniku Izetbegoviću da se razgovori nastave uz učešće predstavnika zajednica bosanskih Srba i Hrvata. Istog dana, vlasti takozvane Srpske Republike Bosne i Hercegovine su najavile svoju odluku da formiranju sopstvenu vojsku koja će se sastojati od jedinica bivše JNA koje su bile u Bosni i Hercegovini i imenovala komandanta Ratka Mladića za komandanta u to vreme". Da su toga dana vlasti Republike Srpske najavile odluku o formiranju svoje sopstvene vojske koja nije bila, kao što znate, pod komandom Beograda niti pod bilo kakvim instrukcijama JNA? Je li vam to poznato?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, gospodine Miloševiću, ja to ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate za ovo šta takođe piše u ovom izveštaju Savetu bezbednosti, i tako dalje, tačka 3 gde se kaže: "17. maja sam dobio pismo od admirala Miroslava Simića u kome se traži pomoć u bezbednom povlačenju trupa JNA iz Bosne i Hercegovine, a naročito iz Sarajeva, Pazarića i Zenice. Pismo, između ostalog, spominje i sporazum koji je u maju mesecu 1992. godine potpisan u prostorijama UNPROFOR-a u Sarajevu od strane predstavnika Predsedništva Bosne i Hercegovine, JNA, predstavnika Evropske posmatračke misije (ECMM, European Community

Monitoring Mission) i ličnog izaslanika lorda Karingtona (Peter Carrington), gospodina Lionarda Dojla (Leonard Doyle). 21. maja potpredsednik Kostić je ponovo pisao da me zamoli da tražim od predsednika Izetbegovića da naredi deblokiranje garnizona JNA u Sarajevu. 25. maja sam primio pismo od predsednika Izetbegovića u kome, između ostalog, traži da UNPROFOR nadgleda povlačenje dela personala JNA i oružja u skladu sa sporazumom od 10. maja 1992. godine". Znači sve ovo je bilo dogovoreno. Vojska je bila u postupku povlačenja, a oni su masakrirali vojnike JNA koji su bili u povlačenju. A onda u tački 5 kaže ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite da se svedok pozabavi svim ovim pitanjima. Gospodine Kiruđa, da li znate bilo šta o ovim stvarima koje su spomenute?

SVEDOK KIRUĐA: Časni Sude, on čita informacije iz dokumenata Saveta bezbednosti, iz dokumenata koji sadrže informacije koje dolaze do Generalnog sekretara UN-a iz različitih izvora, iz vrlo raznoraznih izvora, i iz velikog broja izvora, uključujući i one oblasti iz kojih ja nemam direktne informacije. Jedna od tih oblasti informacija je u stvari i ono o čemu se govori u poslednjem pasusu, o onome šta se dešava u Bosni i Hercegovini između komandanata JNA u Sarajevu i šta se dogodilo u tom incidentu koji se opisuje kao masakr. Ranije, kada sam direktno gospodinu Miloševiću rekao da ne znam, to se odnosilo na ono šta se nalazilo u izveštaju generalnog sekretara i na njegove zaključke koje je on izvlačio na osnovu izveštaja generalnom sekretaru. Taj tekst je bio preda mnom, i ja ne mogu sada da se vratim na taj tekst, ali mislim da je on iz tog teksta izvukao jedan zaključak i ja sam na to mislio, to sam spomenuo. Ali ja ne znam da li su tačne činjenice na osnovu kojih se izvlači taj zaključak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam samo citirao tekst, nisam pravio nikakve zaključke iz njega. A dobro, da li vam je poznato i ovo šta ovde piše u tački 5? Kaže: "Većina osoblja JNA koji su bili u Bosni i Hercegovini su bili građani te republike i prema tome, nisu bili pokriveni odlukom beogradskih vlasti o povlačenju iz Bosne i Hercegovine". Pretpostavljam, gospodine Kiruđa, da znate kad se formirala Vojska Republike Srpske?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam svedočio, gospodine Miloševiću, o tome da sam obavešten o tim vojnicima JNA koji su trebali da se povuku i onima koji su trebali da ostanu. Ja sam o tome govorio u smislu da oni koji

su bili rođeni u tom kraju da će da ostanu, a oni koji nisu bili iz tog kraja da će da odu. Ja sam o tome svedočio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E dobro, da li ste raspolagali informacijama kao što je, na primer, ova koju je objavio londonski "Independent" (Independent) 22. avgusta, subota, 1992. godine koju je napisao Leonard Dojl iz Njujorka (New York), njihov izveštač, gde se govori ne samo o tome da su snage, ekstremističke snage pod komandom Izetbegovića vršile ovo šta smo sad govorili već i zločine nad svojim sopstvenim stanovništvom? Ovde piše ...

prevodioci: Možete li, molim vas, da sporije čitate?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, čitaću sporije. Piše: "Zvaničnici Ujedinjenih nacija i viši oficiri vojnih zapadnih sila veruju da su neka od skorašnjih najgorih ubijanja u Sarajevu, uključujući i masakr najmanje 16 osoba u redu za hleb, da je to izvedeno od strane uglavnom muslimanskih branitelja grada, a ne od strane srpskih opsadnika, odnosno Srba koji su opsedali grad. To je urađeno kao propagandno sredstvo, da bi se dobio rat za simpatije i izazvala vojna intervencija".

SUDIJA MEJ: Ovaj svedok nije svedočio o Sarajevu. On nije bio u Sarajevu i mislim da on nije u stanju da odgovori na to pitanje. Ali, gospodine Grum (Groome), možda možete da mi pomognete u sledećem, da li vi nameravate da pozovete i svedoke koji će se baviti Sarajevom i koji će moći da odgovore na ovakve navode?

TUŽILAC GRUM: Da, časni Sude, Tužilaštvo namerava da pozove svedoke koji će svedočiti o Sarajevu.

SUDIJA MEJ: U redu. Gospodine Miloševiću, možda je bolje da ta pitanja postavite svedocima koji nešto znaju o Sarajevu. Molim vas da nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću da nastavim, ali ovo je vrlo bitno s obzirom da je gospodina Kiruđa bio visoki službenik Ujedinjenih nacija i da se ovde kaže: "Stavovi iskazani u poverljivim izveštajima ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Gospodine Kiruđa, postavljeno vam je pitanje o izveštaju jednog dopisnika o događajima u Sarajevu i o komentarima koji su navodno komentari zvaničnika Ujedinjenih nacija u vezi događaja tamo. Kao šta ste već čuli, Tužilaštvo namerava da pozove svedoke koji će odgovarati na pitanja o Sarajevu, ali pošto vi sada svedočite, možda bi bilo dobro da vas pitamo. Možete li vi da svedočite išta o onome šta se dogodilo u Sarajevu ili o redu za hleb ili bilo šta drugo?

SVEDOK KIRUĐA: Ne, gospodine, ja sigurno ne mogu da govorim čak ni o onome šta je novinar rekao u svom izveštaju, ja nemam kopiju tog izveštaja niti nekih direktnih saznanja. Ne mogu o tome da svedočim.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, to pitanje možete da postavite svedocima koji će da odgovaraju na pitanja o toj temi, ali ovaj svedok ne zna ništa o tome. Nema svrhe da mu o tome postavljate pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, neću postavljati pitanja, ali ovo je vrlo bitno, gospodine Mej, zato što su podaci o tome bili poverljivi, što nisu objavljeni, i što je taj masakr, koje su izvele muslimanske snage po kazivanju predstavnika UN-a, taj masakr je uzet kao izgovor za uvođenje sankcija, jer je to pripisano srpskim snagama.

SUDIJA MEJ: Na ovaj način u stvari gubimo vreme, vaše ograničeno vreme za unakrsno ispitivanje vi trošite na raspravljanje, a svedok ne može u stvari da odgovara na ta pitanja niti da se bavi time. Molim vas da nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da se vratimo onda, da se vratimo na vašu teritoriju. Imam ovde dokument koji se zove isto tako "Savet bezbednosti", dalje "Izveštaj generalnog sekretara shodno Rezoluciji Saveta bezbednosti 721 (UN Security Council Resolution 721), opšta distribucija, 4. februar 1992. godine". U tački 4 se govori o razgovorima koje je Gulding (Marrack Goulding) vodio i u Beogradu i u Zagrebu i tako dalje, u Kninu, i u sva tri područja pod zaštitom Ujedinjenih nacija, gde kaže: "Do sastanka sa liderima srpskih zajednica u tri područja pod zaštitom Ujedinjenih nacija došlo je na molbu saveznog i srpskog rukovodstva da gospodin Gulding lokalnim liderima pruži dalja objašnjenja u vezi plana za mirovne snage Ujedinjenih nacija i da reaguje na zabrinutost koju su oni izrazili u vezi tog plana". Da li se toga sećate?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja nemam pri sebi kopiju toga, ali oba imena, ja znam za gospodina Guldinga, znam da je bio, da je obilazio te krajeve gde smo mi bili rasmešteni. O tome imam neka saznanja, tako da ako budete konkretni, mogu da dam svoje komentare. Ali ja nemam pred sobom izveštaj koji spominjete, ali ako budete konkretne stvari pitali na osnovu tog izveštaja, možda ću i moći da vam odgovorim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U ovom izveštaju se takođe kaže da je sprovedena deblokada, to vam je u tački 6, pod (A), inače naslov poglavlja je "Prekid vatre", kaže se da je sprovedena deblokada i povlačenje jedinica JNA, Jugoslovenske narodne armije iz Hrvatske i da je ostvaren zadovoljavajući napredak u pogledu humanitarnih aspekata i tako dalje. A onda se naglašava da raspoređivanje snaga ne bi značilo promenu *statusa quo*, da bi aranžmani u pogledu policije bili kako je to i predviđeno u stavu 19 plana. I dalje, iz toga proizilazi da područja pod zaštitom Ujedinjenih nacija, kao i do sada, ne bi podlegala zakonima i institucijama Republike Hrvatske u prelaznom periodu, do iznalaženja političkog rešenja. Je li to tako bilo, gospodine Kiruđa?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U suštini da. Mi smo raspravljali o detaljima svega toga kada smo razgovarali o Vensovom planu (Vance Plan), i ovo je još jedna potvrda onoga šta se tražilo na osnovu Vensovog plana. Ali vi ste pročitali onaj deo u kojem se preporučuje da Hrvati nemaju uticaj za vreme prelaznog perioda. Vensov plan je takođe zahtevao da Srbi ne formiraju nikakve nove strukture u toj oblasti. To je deo onoga o čemu sam ja svedočio i o čemu smo ranije razgovarali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sada kada govorimo o tome kako je priznanje, prevremeno priznanje i Hrvatske i Bosne uticalo na pogoršanje stanja, iz istog izveštaja se vidi da je u Zagrebu 28. januara, to je kad je Gulding išao da obiđe sve činioce na teritoriji nekadašnje Jugoslavije, kad je otišao kod Tuđmana, vidi se da oni, citiram: "Ne mogu da prihvate fundamentalni aspekt plana čime su povukli potpuno i bezuslovno prihvatanje tog plana koji je bilo izraženo mom ličnom izaslaniku Sajrusu Vensu (Cyrus Vance) 1. januara, kada je istaknuto da bi snage Ujedinjenih nacija bile raspoređene u prelaznom periodu samo do ishoda političkih pregovora o opštem rešenju. Gospodin Tuđman je izjavio da posle međunarodnog priznavanja njegove republike, nema više političkih pitanja za pregovore". Vi se sećate toga?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja nisam učestvovao na tom sastanku. To je nešto šta je očigledno sam gospodin Gulding raspravljao i ako se spominje u izveštaju UN-a, pretpostavljam da je to ono šta je on raspravljao sa gospodinom Tuđmanom. Ja ne bih govorio o tome, zato što je to sastanak na kome ja nisam učestvovao.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi možete da citirate iz tog izveštaja, ali onda morate da izveštaj predočite svedoku, da i on može da ga pročita. Morate da mu pružite šansu da se na pravičan način, na fer način pozabavi time, a ne samo da selektivno odgovara na pitanja. Da li želite da mu postavite još neko pitanje u vezi sa tim?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja imam ove izveštaje samo na srpskom, pa ne bi vredelo da ih predočim svedoku, ali sam naveo njihove brojeve, njihove datume da su ovo izveštaji Generalnog sekretara od tih datuma i da je bila opšta distribucija tih izveštaja. Da li se sećate ...

SUDIJA MEJ: Ne znam da li Tužilaštvo može da nam pomogne u vezi sa ovim?

TUŽILAC GRUM: Tužilaštvo će se potruditi da nabavi te izveštaje, ali ukoliko ne grešim, mislim da je gospodin Milošević čitao na engleskom neke delove iz tih izveštaja ...

SUDIJA MEJ: Da, ali one pređašnje, ne znam za ovaj sad poslednji. Gospodine Miloševiću, da li želite da se ti izveštaji uključe u dokazni materijal?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Potražiću originale na engleskom, a obeležiću i priložiću delove za koje smatram da je bitno da o njima čujemo odgovore gospodina Kiruđe. A da li znate, gospodine Kiruđa, u daljem izveštaju generalnog sekretara od 28. septembra 1992. godine govori se na samom početku, pod glavom 1. "Kršenje prekida vatre" (Violations of the Truce or Cease-Fire), da je zategnutost bila velika u "sektoru Jug", posebno u zonama brane Peruća i visoravni Miljevci, gde je došlo do upada hrvatske vojske 21. juna 1992. godine? Da li se sećate toga, dakle kršenja sporazuma i upada hrvatske vojske na područje koje je bilo pod zaštitom Ujedinjenih nacija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je situacija u kojoj bi mi bilo od velike koristi kada bi mi dali neku referencu i kada bih znao koji je izveštaj i koji

je deo tog izveštaja u pitanju. Tačno, to su bili primeri nasilja koje su počinili i Srbi i Hrvati. Ono na šta ste vi ukazali bila je hrvatska vojska, za koju je javljeno da je prekršila pravila sporazuma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo je bilo da je Hrvatska vojska kršila pravila sporazuma, a ne o tome da je bila i srpska i Hrvatska vojska. A pošto ste vi juče govoreći o Vensovom planu...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Izvinite što vas prekidam, zato nisam ni mogao da komentarišem ceo izveštaj, jer sam želeo da znam da li je to bilo ograničeno na jedan vremenski period ili usmereno na jedan subjekt. Ja u ovom trenutku ne znam tačno kakva je priroda tog izveštaja i šta izveštaj želi da prenese Savetu bezbednosti, šta izveštaj u celini želi da prenese.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Upravo se govori o kršenju Vensovog plana i agresiji hrvatskih snaga na zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija.

SUDIJA MEJ: Da, da. Ali ono na šta svedok ima pravo je da vidi, da sazna šta kaže ceo izveštaj. Ovo šta mi dobijamo iz njega je citat i to nije dovoljno, jer svedok ne može time da se bavi. Uбудućе treba da imate te izveštaje na engleskom tako da možemo njima da se bavimo. Gospodine Kiruđa, mi ćemo nabaviti ove dokumente u dogledno vreme. Imaćemo priliku da pročitatamo kompletne izveštaje i onda ćemo dozvoliti Tužilaštvu, kada se ti izveštaji uvedu kao dokazni predmeti, da nam usmeri pažnju i na druge događaje na koje se optuženi sada nije pozivao, pošto nije u mogućnosti da vam ih predstavi, jer nisu na engleskom. Dakle, mi ćemo imati tu mogućnost.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li se slažete, gospodine Kiruđa, sobzirom da vi precizno govorite o Vensovom planu, da sobzirom na postojanje Povelje Ujedinjenih nacija (Charter of the United Nations), da svaki akt, uključujući i Vensov plan, mora biti u svakom pogledu u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija? I da ukupna pravila ponašanja, uključujući naravno i pravila u vezi sa planom, moraju da budu tumačena u svetlu Povelje Ujedinjenih nacija? Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tako je, gospodine Miloševiću, i nije potrebno čak ni pokretati to pitanje, jer je Vensov plan ratifikovao Savet bezbednosti svojom rezolucijom. A da bi rezolucija Saveta bezbednosti mogla da omogući ovu misiju, ona je morala da uzme u obzir upravo ovo

šta ste vi sada pokrenuli. Dakle, rezolucija Saveta bezbednosti je morala da uzme u obzir, da se pobrine se za ovo na šta ste vi ukazali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ukupna pravila ponašanja u zaštićenim zonama morala su biti u skladu, tumačena u svetlu Povelje Ujedinjenih nacija. Je li tako? To nije sporno, pretpostavljam?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E pa dobro. Kao predstavnik Ujedinjenih nacija, vi ste svakako upoznati da član 2. tačka 4, povelje uvršćuje načelo zabrane pretnje silom i primene sile, i da postoje dva važeća izuzetka od te zabrane prema Povelji Ujedinjenih nacija. Jedno su kolektivne vojne mere koje odredi Savet bezbednosti u skladu sa članom 42 Povelje, a drugo je samoodbrana predviđena članom 51 Povelje. Je li tako, gospodine Kiruđa?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, hteo bih da budem siguran da vi shvatate da različiti delovi povelje ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kiruđa, molim vas zaustavite se ovde. Ovo nisu pitanja za ovog svedoka, ovo su pravna pitanja. O tome će Pretresno veće da donese odluku.

SVEDOK KIRUĐA: Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro gospodine Robinson (Robinson), ali ovo je povezano sa činjenicom koju sam ja juče pomenuo, da su upravo zbog ovih napada, ničim izazvanih, na zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija Srbi na tom području koristili ovo svoje neotuđivo pravo koje predviđa i Povelja Ujedinjenih nacija, a reč je o pravu na samoodbranu, jer je prema članu 51. Povelje Ujedinjenih nacija dozvoljeno braniti se.

SUDIJA MEJ: Ne. Gospodine Miloševiću, mi ćemo to čuti u dogledno vreme. Vi ćete moći da nam se obratite u vezi sa svim tim pitanjima, ali u ovom trenutku ovaj svedok svedoči i vi treba da se koncentrišete na to da njemu postavljate relevantna pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, pretpostavljam da se slažete da Vensov plan i Rezolucija Saveta bezbednosti kojom je uspostavljen UNPROFOR nisu pominjali situaciju u kojoj bi stanovništvo u

zonama pod zaštitom UN-a bilo primorano da se samo brani, jer se polazilo od toga da je sprečavanje kršenja mirovnog sporazuma ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite da pitamo svedoka. Vaše pitanje, kao i obično, sadrži pretpostavku koju ne bi trebalo da sadrži. Da vidimo da li nam svedok možda može da pomogne oko toga u svom odgovoru. Ono šta se tvrdi je da su građani, odnosno da je stanovništvo u zaštićenim zonama UN-a moralo da se brani. Da li ste vi takvu situaciju videli na terenu kada ste bili tamo ili niste?

SVEDOK KIRUĐA: Ne, Vensov plan je napravljen tako da se izbegne to pitanje, u smislu toga da izvor onoga šta je problem, ono šta bi mogao da bude problem za građane su bile naoružane jedinice i za njih je traženo, zahtevano da se demobilišu i da se oduzme oružje od njih i stavi u skladišta. I onda bi Ujedinjene nacije svojim prisustvom, sa vojskom i civilnom policijom bi vodile računa, nadzirale da ne bude takvih izvora pretnji i da se održava red i mir, a da taj red i zakon održava civilna policija tog stanovništva, naoružana isključivo za održavanje reda i mira, da njihova misija bude samo održavanje reda i zakona i ništa drugo. Prema tome, nije postojao razlog da se tvrdi da je stanovništvo moralo da se brani zbog, u okviru pravila raspoređivanja UN misije prema Vensovom planu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Kiruđa, ali kad se pokazalo da UNPROFOR nije izvršio svoj zadatak i sprečio da se zaustave hrvatski napadi na zone pod zaštitom UN, dakle kada je došlo do situacije koja nije predviđena rezolucijom, onda da li se slažete da su Srbi sa pravom primenili samoodbranu kao sredstvo predviđeno članom 51. Povelje Ujedinjenih nacija? Je li tako ili nije?

SUDIJA MEJ: Nije u ovom trenutku bitan član 51. Da li je neko delovao u samoodbrani bi moglo da bude pravno pitanje, ali možda bi se svedoku to moglo izneti na sledeći način, da li se vama činilo da je srpsko stanovništvo, bez sumnje uzimajući oružje od srpskih vlasti, delovalo u samoodbrani? Da li je to bila situacija koja bi vama izgledala kao da je bilo neophodno da se brane?

SVEDOK KIRUĐA: Okolnosti koje su dovele do toga da je prvi i poslednji put to oružje uzeto od UN-a, u područjima pod kontrolom UN-a, i nikada više nije ni vraćeno, to je bio taj incident u januaru i do njega je došlo negde u

Maslenici. Juče sam pomenuo udaljenost tog mesta gde se dogodila ta akcija, i okolnosti, po mom mišljenju, ne opravdavaju pobijanje *status quo*. Možda je to bio odgovor na privremenu zabrinutost, privremene zebnje lokalnog stanovništva, ali mislim da su snage Ujedinjenih nacija bile u stanju da se time pozabave, misija Ujedinjenih nacija je mogla da se pozabavi time na tradicionalan način i da se pozabavi stvarima koje bi vodile ka ponovnom uspostavljanju *status quo*. Mi nikada nismo imali šansu da, čak ni da započemo da popravljamo... Nismo ni imali vremena da popravimo to kršenje sporazuma, a mislimo da nije bilo razloga da dođe do kršenja sporazuma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa naravno da nije bilo razloga da dođe do kršenja sporazuma, ali su sporazum prekršile snage koje su napale zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija. Da li možemo, dakle, da konstatujemo gospodine Kiruđa, na primenu sile od strane hrvatskih snaga suprotno mirovnom planu i rezoluciji Ujedinjenih nacija, Srbi su odgovorili primenom prava na samoodbranu koje je neotuđivo? Dakle, da li možemo da zaključimo da su hrvatske snage napadale protivpravno, a da su se Srbi branili u skladu sa pravom koje propisuje Povelja Ujedinjenih nacija? Je li to tako ili nije, gospodine Kiruđa?

SUDIJA MEJ: Vi ste to pitanje izneli nekoliko puta. Ovo je poslednji put da se od svedoka traži da odgovori na to pitanje, ako misli da može da doda nešto onome šta je već rekao.

SVEDOK KIRUĐA: Ja bih radije prihvatio stav Pretresnog veća da je to, da li su oni imali pravo na samoodbranu ili nisu pravno pitanje, pitanje prava i zakona.

SUDIJA MEJ: Jeste, to je pravno pitanje, potpuno ste u pravu. Ali možda vi možete da nam pomognete kod sledećeg. Prvo, da li se vi slažete sa tvrdnjom optuženog da su Hrvati bili ti koji su počeli sve, da kažemo jednostavno, time što su prekršili sporazum napadajući, odnosno vršeći napade u zaštićenim zonama? Da li je ova slika tačna ili nije?

SVEDOK KIRUĐA: U stvari jeste. Jedan izveštaj koji sam napisao u decembru, dakle, nekoliko nedelja pre nego što je došlo do tog napada, ja se lično sećam da sam rekao svom komadantu da će ovo da se desi. To nije nigde ovde u dokazima, ali to je jedan izveštaj o situaciji. Promašio sam samo par

dana u proceni, kada sam predviđao kada će doći do napada Hrvata. Upozorio sam ih. General Nambijar (Satish Nambiar) me je nazvao u vezi toga i rekao: "Nadajmo se da grešiš". Na žalost, nisam grešio.

SUDIJA ROBINSON: Možete li da nam to objasnite nešto više, sada to više nije na ekranu, ali primetio sam ono šta ste rekli ranije, da udaljenost od, sada parafraziram, od mesta gde je došlo do akcije nije opravdavala kršenje *statusa quo*? Možete li da nam to malo objasnite?

SVEDOK KIRUĐA: Bila su tri, odnosno četiri odvojena sektora gde je bio raspoređen UNPROFOR. Najdalji od Maslenice je bio "sektor Istok", on je bio blizu granice sa Srbijom, to je sada Istočna Slavonija. Zatim, bio je "sektor Zapad" koji je negde u sredini kada idete od Beograda. I onda je bio "sektor Sever" kod kojeg sam nacrtao približnu granicu, on se graničio sa Zapadnom Bosnom, sa Bihaćkim džepom, i onda "sektor Jug" koji se širio sve do Zadra na jug i obuhvatio je Peruću koju ste čuli da se pominje, i zatim Maslenicu, zemljouž i most koji je povezivao sa Dalmacijom. Kada su Hrvati preduzeli akciju u ovom malom području, relativno govoreći u odnosu na područje na kojem smo mi bili raspoređeni, Srbi su ponovo uzeli oružje iz svih sektora, uključivši i sektor Istok. Dakle, gotovo simultano su uzeli oružje u svim sektorima. Zato sam rekao, da je bilo drugačije, da su oni uložili žalbu UNPROFOR-u, Ujedinjenim nacijama i rekli da je došlo do kršenja od strane Hrvata, kršenja sporazuma na ovoj konkretnoj tački, onda taj incident do kojeg je došlo na mostu ne bi doveo do ovoga i po mom mišljenju, bilo bi moguće povratiti *status quo*. Ali ovako to nije bilo moguće, i oružje nikada nije vraćeno, uprkos našim najvećim naporima da obnovimo uslove Vensovog plana.

SUDIJA ROBINSON: Znači postojao je mehanizam koji je mogao da se primeni u slučaju kršenja sporazuma?

SVEDOK KIRUĐA: Da, postojao je mehanizam koji je trebalo da se primeni ukoliko dođe do kršenja sporazuma, ali i sama misija, vojna komponenta misija Ujedinjenih nacija je trebala da se bavi ponovnim uspostavljanjem mostova između zaraćenih strana. Mi smo imali mnogo kršenja od Srba sa bosanske strane, ali snage bosanskih Muslimana koje su bile raspoređene u Bihaćkom džepu, Peti korpus, oni nisu uradili ono šta su uradili Srbi. Na primer, oni nisu krenuli u masovnu ofanzivu već su ulagali prigovore Ujedinjenim nacijama i onda bismo mi krenuli u ponovno uspostavljanje *status quo*, u popravku

onoga šta je uništeno kršenjem sporazuma. I bili smo u tome uspešni. Prema tome, postojali su mehanizmi za rešavanje tih kršenja sporazuma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, mogu li da nastavim? Nadam se da ćete mi obračunati ovo vreme koje koristite za vaša razjašnjenja. Gospodine Kiruđa, je li to podrazumeva ako se izvrši agresija na jednom delu teritorije, onda na ostalim delovima teritorije niko ne treba da se uzbuđuje nego mera uzbuđenja treba da bude tačno samo rezervisana za onaj deo teritorije na koji je izvršena agresija, a drugi mirno da spavaju, iako je pretpostavka plana da niko neće dirati zone pod zaštitom Ujedinjenih nacija? I gde su Srbi imali garanciju da neće biti upadanja u nekim drugim mestima isto tako kad je već došlo do kršenja sporazuma? Da li je to vama logično šta govorite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ono šta sam ja rekao meni je svakako zvučalo logično kada je reč o mom objašnjenju. Međutim, ja nisam shvatio vaše pitanje, pa vas molim da ga preformulišete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam shvatio da vi objašnjavate da je to bio napad hrvatskih snaga na Maslenički most, ja sam vam citirao i agresiju na Miljevački plato i tako dalje. Posle se desila na Zapadnu Slavoniju, pa se desila posle na ovaj vaš sektor, kad su stotine hiljada etnički očišćeni i tako dalje. Prema tome, zar se nisu ti i ta strahovanja na osnovu kojih su se Srbi branili pokazala tačna, da nije reč bila ni o kakvom usamljenom ...

SUDIJA MEJ: Ja ne mogu da vas pratim. Ne mogu da pratim ovo pitanje, ono nije uopšte jasno. Ono šta je svedok rekao je da uzimanje oružja nije bilo opravdano pod tim konkretnim okolnostima. Izgleda da vi sada navodite neke kasnije događaje, koliko ja shvatam, i ja ne vidim relevantnost toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, relevantnost je izgleda tu vrlo popularna reč, ali da idemo dalje pošto ćete sigurno da mi vreme drastično ograničite. Želim samo da vas podsetim pošto smo inače, imam utisak, bili nesaglasni oko ovog pitanja izvršenja plana onako kako je on glasio, evo izveštaj Generalnog sekretara u vezi Rezolucije 762 (UN Security Council Resolution 762) iz 1992. godine, Rezolucije Saveta bezbednosti, 27. juli 1992. godine, glava "Preuzimanje odgovornosti od strane UNPROFOR-a" i onda pod slovom (A): "Područje pod zaštitom Ujedinjenih nacija", pod

tačkom 4 kaže: "Drugo značajno dostignuće jeste povlačenje Jugoslovenske narodne armije, JNA, iz svih sektora naznačenih u planu sa izuzetkom jednog pešadijskog bataljona u "sektoru Istok" koji će da se povuče u roku od nekoliko sledećih dana". To piše u izveštaju generalnog sekretara UN-a. Da li možemo da konstatujemo, ako tako piše, citirao sam vam koji je izveštaj, kog datuma i tako dalje, pa ga možete pogledati, da je jugoslovenska strana u potpunosti ispunila svoju obavezu u skladu sa planom ili ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja jesam svedočio u sledećem smislu. Da, JNA se povukla u periodu koji ste vi pomenuli, izveštaj u julu je tačan, mislim da jeste, i u tom vremenskom periodu je bilo povlačenje JNA na način na koji sam ja svedočio juče. To jeste bilo tako. Ali vi takođe kažete da to predstavlja puno poštovanje Vensovog plana. Ne, nije moglo da bude tako jer je Vensov plan, naime to je bilo konzistentno sa Vensovim planom, ali u planu se kaže da jednom kada se trupe demobilišu, uzima se oružje i trupe treba da ostanu takve kakve jesu, i oružje treba da ostane tamo. Ukupan broj pripadnika policije koja je neophodna za održavanje reda i zakona nikada nije poštovan onako kako je to zacrtano u Vensovom planu. Prema tome, nije tačno da, odnosno ne može da se izvuče zaključak na osnovu tog izveštaja u tom trenutku da se u junu plan poštovao, ne možete da izvučete zaključak da se u potpunosti ispoštovao Vensov plan. Ne, nije ispravno izvući takav zaključak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moje pitanje je bilo da li je Jugoslavija, dakle formirana je Savezna Republika Jugoslavija i ona je povukla Jugoslovensku narodnu armiju, odnosno ono šta pripada njoj, da li je ona izvršila svoju obavezu ili nije? To je bilo moje pitanje.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U redu. Vaše pitanje je bilo da li je ispunila svoje obaveze. Moj odgovor se odnosi na povlačenje JNA iz tog područja. Mislim da se to ne može izjednačiti. Ja mogu da prihvatim da su se oni povukli u tom vremenskom periodu na način na koji je to opisano, ali ne mogu da iz toga izvučem zaključak da je Jugoslavija u celini ispunila svoje obaveze, jer to dvoje nije isto, po mom shvatanju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ostaće to da raspravimo sa drugima, naravno uključujući i neke koje sam citirao juče, a i druge koji su u tome učestvovali. Vi ste, gospodine Kiruđa, juče govorili o tome da ste težište vaše aktivnosti stavljali na saradnju sa lokalnim vlastima u sektoru za koji ste bili zaduženi. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Saradnja sa lokalnim vlastima? Da, lokalne vlasti su saradivale sa nama da bismo ispunili svoj mandat i da smo mi radili sa njima zauzvrat, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja sam jutros dobio, pošto ovaj prenos gledaju ljudi vrlo pažljivo u Jugoslaviji, dobio sam pismo, odnosno izjavu Mileta Bosnića, predsednika opštine Slunj, dakle ličnosti koja je u periodu od 1991. do 1993. godine bila predsednik opštine Slunj, dakle ličnost sa kojom ste vi komunicirali. Vi ste težište svojih komunikacija imali sa predstavnicima opština, kako ste rekli juče, i to je i inače bilo ono šta ste smatrali svojim zadatkom. Ja bih vas sada molio da komentarišete, ja ne mogu da čitam celo ovo pismo, jer će mi uzeti mnogo vremena, ali samo da komentarišete neke navode u ovom njegovom pismu, a ja ću vam ga dati. On počinje ovako: "Interesantno da ste sva ubistva Srba u Slunju stavljali pod sumnju ko ih je izvršio, jer navodno niste imali dokaze, pet ubijenih u Jelovom klancu i još desetina ubijenih. Ljude su kidnapovali kada su bili u lovu, Gojko Rakinić i bili su u zatvoru u Karlovcu. Verovatno su se Srbi ubijali sami i sami odlazili u zatvor u Karlovač. Mnogo puta smo tražili da to spriječite, jer ste vi zato odgovorni, ali vi ste stalno odbijali i tražili nekakve dokaze. I kada je čovek kidnapovan, za vas to nije bio dokaz. Ni kada je 600 njih sprečeno da prođu naoružani u Veliku Kladušu, od njih 600, 70 je poginulo, a 32 ranjeno, neki su se vratili, neki su se probili. Znalo se i da su ih predvodili pripadnici hrvatske vojske, porijeklom iz Slunja."

SUDIJA MEJ: Prekinuću vas. Svedok treba da ima priliku da se bavi ovim tvrdnjama koje su iznesene u ovom pismu.

SVEDOK KIRUĐA: Hvala, gospodine. Tačka broj 1: da, bilo mi je poznato i o tome sam juče svedočio i u svedočenju sam pominjao sastanke u Slunju sa gradonačelnikom. U mojim beleškama piše Bosić, to je verovatno Bosnić, verovatno sam pogrešno napisao, dakle isti taj gospodin kojeg pominje gospodin Milošević danas. Ja sam se sa njim sreo nekoliko puta, mnogo puta i bavili smo se širokim rasponom tema uključujući i humanitarna pitanja, tvrdnje izbeglica i druge teme. Izjava koju vidim ispred sebe, na nju mogu da reagujem tako da kažem da se ona meni čini preteranom, jer ja ne mogu da prepoznam ni jedno od tih pitanja, niti on kaže kada i gde je pokrenuo bilo koje od tih pitanja sa mnom. Ja bih voleo da ta pitanja budu potkrepljena, a ne da se od mene traži da na njih kao takva odgovorim, jer

ja se ne sećam da su takva pitanja preda mnom pokrenuta niti da sam ja odbio da slušam o njima ili uopšte da čujem. Moje svedočenje uključuje priču da je pet Hrvata došlo u opštinu Slunj i da su to bili Hrvati koji su bili iz područja Korenice. I ja se sećam da sam razgovarao sa gospodinom Bosnićem, ukoliko je to ta ista osoba koja je onda kao gradonačelnik imala sastanak sa mnom, o tome da se zašтите ti ljudi koji su bili iseljeni iz Korenice i došli u Slunj. I on se složio da će sa načelnikom policije gospodinom Klipom zaštititi te ljude. Dakle, moje sećanje o njemu je sećanje o osobi koja je htela da uradi prave stvari. Da sam ja bio takav kako sam okarakterisan u izjavi koju je pročitao gospodin Milošević, on onda ne bi sa mnom sklopio dogovor. Prema tome, ovo šta je pročitao gospodin Milošević meni se ne čini istinitim. Da budem još konkretniji, znam da je on bio zabrinut zbog stvari koje je radio gospodin Martić. To je bio razlog zbog kojeg sam ja napisao pismo gospodinu Martiću i tražio da ti ljudi dobiju zaštitu, da bih umanjio njegov strah i da bi on mogao da obavi svoj posao, svoju dužnost. I on je to uradio, i to zaista na zadovoljavajući način. Tako da ne mogu da verujem da bi ta ista osoba napisala ovo pismo koje je meni pročitao gospodin Milošević, jer se meni to čini preteranim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto sam ga dobio na faks, ovo nije original nego je faksom stiglo, ali možete ga pročitati celog. Vi se svakako sećate, on kaže na kraju: "Da li se sećate ko vam je prvi pritekao u pomoć kada ste vi i vaši saradnici doživeli saobraćajnu nesreću u Vojšnici, ko vas nije prošao i otišao? Bio je to Mile Bosnić iz Slunja sa svojim saradnicima". Ispod toga je potpis Mile Bosnić. Sećate se toga, pretpostavljam?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, ne sećam se nikakvog incidenta takve vrste. Juče se sećam da sam spomenuo da je bilo jako puno govora koji su nama održani od strane ljudi kao što su, recimo bili gradonačelnici iz, na primer, Vojnića i sličnih oblasti, kao što je to radio Bosnić i drugi. I to su bili jako politički, veoma politički govori o tome zašto ne možemo da živimo zajedno sa Srbima, zašto mi u Ujedinjenim nacijama moramo da shvatimo ovo ako hoćemo da bude mir i tome slično. Bilo je jako puno raznih govora koje smo morali da slušamo. Takođe se sećam da je bilo jako mnogo optužbi koje mi nikako nismo mogli, uz najbolje pokušaje, da verifikujemo. Ovo je samo primer takvih stvari.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, evo daću vam ja to pismo, on piše i da li vam je poznato da su Srbi ...

SUDIJA MEJ: Ne, nećete, to je jednostavno pismo koje je poslato vama. Ono nema nikakvu dokaznu vrednost i nije potrebno da svedok to pogleda. Ukoliko želite da postavljate još neka pitanja na osnovu pisma, to možete, ali u suprotnom to nije relevantno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovo nije pismo koje je poslato meni, ovo je izjava koja se odnosi na svedočenje Čarlsa Kiruđe pred Haškim tribunalom koju sam ja dobio faksom.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi niste uveli važne dokumente, kao što su. na primer, bili dokumenti Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, kao i dokumenta Generalnog sekretara UN, to niste ih uveli, a to su bili prihvatljivi dokazi. Ovo je potpuno irelevantno i ne može da se prihvati, tako da svedok to ne mora da vidi. Molim vas da predemo na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Potpuno suprotno, gospodine Mej. Rekao sam da ću vam ih proslediti čim ih dobijem na engleskom jeziku, jer ih ovde imam na srpskom. Citirao sam samo jedan koji je bio na engleskom, to je tačno, i rekao sam da tražim da se uvedu i da ću vam ih dostaviti naknadno, a vi možete da uporedite moj citat i oznaku tog izveštaja da vidite da li je autentično citiran i da li sam ja nešto pogrešno interpretirao. Mislim da je to dovoljno da se razume. A da li je tačno, dobro, da ne citiram Bosnića, ali da li je tačno ovo šta on kaže, da su Srbi na Kordunu primili 50.000 do 60.000 izbeglica iz Bosanske Krajine u to vreme, koji su izbegli iz Bosanske Krajine? Da li to znate, gospodine Kiruđa?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, moje svedočenje malopre je pokazalo sumnju u vezi sa tim da li se radi o istoj osobi koja je tvrdila da je gradonačelnik Slunja. Ja ne mogu da tvrdim to sigurno, imajući u vidu ove prilično neverovatne optužbe. Nisam čak ni siguran ko u stvari iznosi te tvrdnje i da li je to stvarno osoba koja tvrdi da jeste. Ja nemam načina da to utvrdim. Zbog toga nisam u mogućnosti da odgovorim na informacije koje mi prezentujete iz tog izvora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali ja vas sada pitam o činjenicama, gospodine Kiruđa. Da li znate za veliki broj izbeglica koji su iz Bosanske krajine izbegli na Kordun, Srba?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Srbi koji su došli u "sektor Sever" iz Bosanske Krupe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iz cele te Bosanske krajine, ne samo iz Bosanske Krupe, Krupa je jedna opština.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Razgraničenje te Bosanske krajine, da li ona uključuje Bosanski Novi, Sanski Most, Prijedor, Ključ i one krajeve koje sam ja juče spominjao?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da, ove koje ste rekli da se graniče sa vašim sektorom i odakle su Srbi prebegli pred pritiscima i terorom muslimanskih snaga.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ja nisam direktno svedočio o tome, o prisustvu mnogo Srba u "sektoru Sever" koji su došli iz tog kraja koji smo mi upravo opisali. Bilo je slučajeva sa kojima sam upoznat, ali ono šta je bitno je da se oni nama nikada nisu predstavljani kao izbeglice. Oni su došli tu bez prisile, tako je to izgledalo, naselili se u mnogim evakuisanim kućama koje su bile u sektoru i nikada nam sa srpske strane nije pokrenuto pitanje u vezi njih. Sasvim suprotno, imao sam dugačke sastanke sa hrvatskom stranom koja se žalila da su došli ovi stranci, to jest hrvatska strana je smatrala da ti ljudi koji su tu živeli, u sektoru, da ti ljudi ne bi trebali da budu tu. Tako da ono šta ste vi rekli, gospodine Miloševiću, je možda došlo do mene samo preko hrvatske strane u vidu žalbe, a ne sa srpske strane da se radi o izbeglicama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači vi ne znate da je samo te godine, na primer, već bilo 100.000 izbeglica iz Hrvatske u Srbiji, a da ne govorim o ovim drugim delovima? Da li o tome nešto znate?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je drugačije pitanje od onog koje ste mi ranije postavili. U Srbiji ili sektoru?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja kažem da je iz Hrvatske već tada na tom početku, još 1991. godine bilo 100.000 izbeglica u Srbiji, Srba iz Hrvatske koji su pobegli pred pritiscima, ubijanjima, paljenjima kuća, miniranjima kuća i tako dalje. Da li nešto o tome znate?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, gospodine Miloševiću, 1991. godine mi nismo bili tamo, a kada smo stigli, čuli smo samo ukratko o tome da su ljudi bili raseljeni, da su se nalazili širom bivše Jugoslavije, konkretno u Srbiji i da ih je puno bilo na hrvatskoj strani, gde je došlo do konfrontacije na liniji koja se graničila sa sektorom. Imali smo izveštaje o tome da je bilo raseljenih lica na raznim lokacijama, ali ne mogu da vam kažem o kojim se tačno brojevima radi, ni pre nego što je počeo rad naše misije, a ni posle toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ni posle toga, dobro. Vi na strani, evo sada pazim na strane gospodine Mej, na strani 26, u četvrtom pasusu vaše izjave navodite: "Dana 15. jula u 11.00 u Sisku sam se sastao sa gospodinom Ramljakom i gradonačelnikom Siska. Gradonačelnik je rekao da na području Siska već ima 15.000 do 20.000 izbeglica ili raseljenih lica i da nedavni dolazak izbeglica iz Bosne i Hercegovine stavlja dodatni pritisak na lokalne vlasti. Rekao je da je 10.000 Srba iz Hrvatske otišlo na područja koja su pod srpskom vlašću, a da se još uvek ne zna sudbina 1.500 Hrvata koji su ostali u UNPA (UNPA, United Nations Protected Areas) zonama". Vi ste tako izvestili sa tog sastanka. Ja ovo citiram vaš izveštaj. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E, molim vas. Pošto vi, pretpostavljam da sebe smatrate objektivnim, kada govorite o izbeglicama iz Bosne i Hercegovine, kada govorite o muslimanskim stanovnicima koji beže od rata, vi govorite o prognanim i raseljenim licima i etničkom čišćenju, a kada govorite o Srbima koji su pod najbrutalnijim okolnostima prognani iz Hrvatske, upotrebljavate izraz "otišli", kao da se radi o nekom jednostavnom, nekom voljnom preseljenju Srba iz jednog područja u drugo. Da li vi pravite razliku znači po nacionalnosti kod izbeglica, da su jedni otišli pod pritiskom, znači jedni su žrtve etničkog čišćenja, a drugi su eto tako otišli? To su dva različita glagola, očistiti i otići. Zašto je za ove prve rezervisano etničko čišćenje a za ove druge pojam odlazak? Da li možete to da objasnite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću. Prvo, radi se o pogrešnom tumačenju mog svedočenja. Očigledno je da je taj deo svedočenja ustvari izveštavanje, navođenje onoga šta su Hrvati meni saopštili na tom sastanku koji spominjete. Ta rečenica koju ste pročitali, to nisam ja rekao, ja to ne govorim, kaže se: "On je rekao", znači neko drugi je to rekao. Prema tome, to odražava ono šta sam ja čuo na tom sastanku, ja to nisam okarakterisao ovako ili onako. Svestan sam osetljivosti na srpskoj strani o tome da su njihove izbeglice i njihove žrtve predstavljane u manjem obimu, to je ta percepcija koju vi pominjete u vašem pitanju, ali vi me ne tumačite kako treba, vi me vrlo, vrlo pogrešno razumete kada mi pripisujete reči "čišćenje" i druge reči, kao da ja selektivno koristim te reči. Molim vas, da pogledate tekst preciznije. Pretpostavljam da ste mislili na ono o čemu smo razgovarali u vezi svedočenja o Bosanskom Novom, o onome šta je meni jedna strana rekla i o našoj proceni kakav će biti efekat ako se premesti 4.000 ljudi, a to je na kraju ispalo 9.000 ljudi. To nije bilo prenošenje, to je bila direktna proce-

na pitanja kojim smo se mi bavili. Ono šta ste danas pročitali je jednostavno pominjanje priče koju sam ja čuo i koju sam, tačno onako kako sam je čuo, dalje prosledio. Ja mislim da se jasno na osnovu formulacije vidi ta razlika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onako kako ste čuli, dobro. Ali vi govorite na strani 28, četvrti pasus, strana 28, četvrti pasus: "Bez obzira da li smo mi imali mandat za to ili ne, na nama leži moralna odgovornost da svet čuje priču koju su nam ispričali brojni ljudi koji su bežali iz dela Bosne i Hercegovine koji se nalazio ravno preko puta naše postaje", ovo je hrvatski prevod vaše izjave. Vi ste tako izjavili. Dakle, da li ste vi imali bilo kakve podatke koliko je Srba prognano iz Hrvatske u vreme dok ste vi tamo bili i oko vremena u koje ste vi tamo bili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ponovo da ilustrujem ono šta sam ranije rekao, na strani 28 vi spominjete našu moralnu obavezu, ali to nije u kontekstu izveštavanja o tome kako su se ophodili prema Srbima ili kako se nisu ophodili prema njima. U tom pasusu se ustvari govori o mojoj reakciji na ono šta su nam iz našeg štaba rekli: "Da se ne mešamo u ono šta se dešava preko granice u Bosni". Tu nije bilo reči ni o Srbima ni o Muslimanima. Da ponovim, to je pogrešno karakterisanje mog svedočenja u tom delu, tako da vas ljubazno molim da pažljivo gledate to šta piše, onako kako smo mi to dali, zato što smo mi bili vrlo pažljivi. Pazili smo, kao što znate, na osećanja svake strane u odnosu na to da su se oni osećali kao da su žrtve. Mi smo se veoma trudili da izveštavamo o tome što smo tačnije mogli, uključujući i to da pravimo razliku kada mi pričamo priču kako smo je čuli, kada prepričavamo ono šta smo samo čuli, od pričanja priče, izveštavanja o onome šta smo sami приметili i zapazili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, hajde da, ukoliko ikako možemo, racionalno koristimo vreme. Razumeo sam vas kad ste rekli da na vama leži moralna odgovornost da svet čuje priču, to šta sam malopre citirao pa pretpostavljam da ste imali osećanje te moralne odgovornosti, da svet čuje priču i o drami više desetina hiljada Srba koji su takođe iz Hrvatske prognani. Pa molim vas, čak je "Njujork Tajms" (The New York Times) 1993. godine pisao o 10.000 miniranih kuća Srba u Hrvatskoj, o ogromnom broju izbeglica i tako dalje. Dakle, nije reč bila ni o kakvoj srpskoj propagandi, već o tome da je Hrvatska van ovih zaštićenih zona bila već tada etnički čista i tako dalje. Pa da li ste znali vi sve te činjenice? Zašto se, ni slučajno ni namerano, ne bavite egzodusom Srba, a apriori i bez provere prihvatate tvrdnju

Ramljaka da su oni jednostavno otišli sa tih područja? Ovi drugi su prognani, a Ramljak kaže "Srbi su otišli". I to je zona vaše odgovornosti.

SUDIJA MEJ: Mislim da je svedok već odgovorio na sve to. On se već bavio time. Molim da pređemo na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Je li mogu da nastavim?

SUDIJA MEJ: Da, izvolite, ali pređite na neku temu koju još nismo pokrili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Na strani 33 vaše izjave u drugom pasusu vi govorite o koordinacijskom sastanku održanom u Topuskom 12. avgusta 1992. godine kojem su prisustvovali UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Međunarodni komitet crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross), posmatračka misija Evropske zajedice (ECMM, European Community Monitoring Mission), pa UNMO (UNMO, United Nations Military Observers), Danbat (Danish Battalion), pretpostavljam da je to danski bataljon i predstavnik UNHCR-a iz sektora Jug. I na tom sastanku ste raspravljali o problemima 28.000 potencijalnih izbeglica iz Bosne koji su preko vaše zone odgovornosti, dakle zone Sever, hteli da odu u Hrvatsku ili preko nje dalje u Evropu (Europe). Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, vidim to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste se možda zapitali zbog čega te muslimanske izbeglice iz severnih delova Bosne nisu želele da pronađu utočište dublje u muslimanskoj teritoriji, šta je svakako bilo logičnije i prostorno bliže, ukoliko su, kako to kažete, Srbi nastojali da ih etnički očiste?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Prirodnije pitanje bi bilo ono koje ja postavljam, gospodine Miloševiću, a to je zašto bi ljudi hteli da napuste svoje domove gde su sigurni, ako odlaze dobrovoljno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je, gospodine Kiruđa, upravo na tom primeru jasno da su ti ljudi bežali od rata i od nemaštine, i od gladi, ali i od prisilne mobilizacije kojoj su bili izloženi od strane ovih ekstremnih elemenata i vlasti Izetbegovića? Da li je to tako ili nije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moje svedočenje je pokazalo da, kada sam ja postavio to pitanje, dobio sam drugačiji odgovor. To je bio odgovor koji sam dobio od gradonačelnika Pašića, da se radi o pritisku koji je na

njih vršen od strane srpskih paravojnih snaga. To je u stvari bio odgovor na moje direktno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da li je upravo ovaj radikalni fundamentalizam i odsustvo bilo kakve želje za suživot sa Srbima i Hrvatima prouzrokovao kasnije krvave međumuslimanske sukobe u Cazinskoj Krajini ...

SUDIJA MEJ: Ja ću ovo da prekinem. Vi niste ni saslušali odgovor. U odgovoru se kaže da su srpske paravojne snage bile te koje su ih prognale, a ne Muslimani. Vi ponovo uopšte ni malo ne obraćate pažnju na ono šta se kaže, jednostavno nastavljate da čitate. Gospodine Kiruđa, da li znate bilo šta o sukobima među Muslimanima?

SVEDOK KIRUĐA: Samo o jednom konkretnom slučaju.

SUDIJA MEJ: Molim vas da nam kažete nešto o tome.

SVEDOK KIRUĐA: Ovo je bilo mnogo kasnije, u Bihaćkom džepu, kada je gospodin Fikret Abdić odlučio da pokrene, da formira tu svoju Autonomnu Pokrajinu Zapadna Bosna. Do tada je taj kraj kontrolisao Peti korpus, Bihaćki korpus i on se onda podelio na dva dela, i tada je došlo do sukoba među Muslimanima u tom kraju. Jedna strana je podržavala Fikreta Abdića, a druga strana je bila odana vladi u Sarajevu. To je taj jedan sukob među Muslimanima o kojem sam ja dosta znao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, da li je vama poznato da je Abdić dobio najviše glasova na izborima u Bosni i Hercegovini i da je on svoje mesto predsedavajućeg Predsedništva Bosne i Hercegovine ustupio Izetbegoviću, sa obrazloženjem da je Izetbegović političar, a da je on više privrednik i da ne želi da bude predsednik? I da je on bio jedan od najpopularnijih, u to vreme najpopularniji čovek među Muslimanima, jer je dobio najviše glasova na izborima? Da li vam je to poznato?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću. Gospodin Abdić mi je i sam rekao dosta toga šta ste vi sada rekli. I uživao je u tome da mene i moje kolege podseća na to da je osvojio najveći broj glasova u Bosni, i posebno da je imao viziju o tome kako da reši problem. Tako da ste u pravu, ja sam to čuo direktno od gospodina Abdića.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. Vi ste ovde takođe govorili i o "Beogradskoj deklaraciji". Da li je vama poznato da je Abdić celu tu teritoriju Zapadne Bosne proglasio autonomnom pokrajinom i kao njen glavni cilj proglasio mir i suživot i sa Srbima i sa Hrvatima? Da li vam je to poznato?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Juče sam svedočio da je to ustvari srž njegove vizije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: On je došao kod mene, obavestio me je da je bio i kod Tuđmana, da želi da uspostavi sve vrste odnosa, pre svega, ekonomske odnose, a i sve druge, kulturne, političke i ostale, i sa Srbijom, i sa Hrvatskom, i sa Republikom Srpskom, i sa Republikom Srpskom Krajinom. I tražio je od mene podršku za jednu takvu miroljubivu politiku. Je li vam to poznato?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam svedočio već o suštini "Beogradske deklaracije" onako kako je to nama gospodin Abdić prezentovao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo publikovano u novinama. Mi smo to pozdravili, pozdravili smo želju Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna, koja je bila čisto muslimanska u to vreme, da živi u miru, a tu su želju pozdravili i Republika Srpska Krajina, i Republika Srpska, i Hrvatska, koliko sam ja znao, i od Tuđmana i od Abdića. I počele su normalne ekonomske veze. Mi smo ga, na primer, snabdevali iz Srbije hranom za proizvodnju živine tamo i za proizvodnju drugih fabrika koje je on imao u sistemu "Agrokomerca", slali mu pomoć i jednostavno bili vrlo radosni što postoji jedan takav deo u Bosni i Hercegovini, potpuno naseljen Muslimanima, koji žele da žive u miru sa svima. I oni su se slobodno kretali i preko jedne i preko druge granice, dolazili i do Beograda i do Zagreba, do svih krajeva u Republici Srpskoj i u Republici Srpskoj Krajini. Je li vam to poznato?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je bila vrlo dugačka izjava, gospodine Miloševiću. Znao sam da je gospodin Abdić imao to svojstvo, te mogućnosti. On se slobodno kretao, njegova imovinu, proizvodi, uključujući i kamione, kretali su se između Bihaćkog džepa, Krajine, Hrvatske, Zagreba i Karlovca, sve do Rijeke. I on je sve to radio bez naše pomoći ili potrebe za našom pomoći. Kada se bavio određenim krajevima, on je to sve sam sređivao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vi znate kakav su masakr izvršile Izetbegovićeve snage iz Bihaća, taj Peti korpus, upravo nad Muslimanima koji su se opredelili za mir i za podršku politici mira koju je vodio Fikret Abdić?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam imao priliku da direktno kontaktiram sa tom komandom Petog korpusa BiH-a, u kontekstu srpske vojske u "sektoru Sever" koja je na silu prešla međunarodnu granicu i zauzela ogroman deo baš te oblasti koja se nalazila preko puta međunarodne granice, počevši sa tim krajem gde je napravljen prvi upad od strane Srba. A onda je došlo do još većeg upada u kraju koji se zvao bosanska vojna. Za to vreme, zbog toga što je došlo do tog upada iz "sektora Sever" i zbog nestabilnosti koju je to prouzrokovalo, došlo je do opasnosti da Peti korpus uzvрати napad na sektor. I tokom tih događaja, ja sam se sastao sa komandantom Petog korpusa Atifom Dudakovićem. Mnogo puta sam se sa njim sastajao i za vreme tih kontakata čuo sam dosta tvrdnji o zločinima, zverstvima. Te tvrdnje nisu dolazile samo sa jedne strane, već ih je bilo sa obe strana, kao posledica tog napada, tako da ja ne mogu da vam kažem o kojim se brojevima radi, ali je sigurno da je zbog toga bilo žrtava. A onda je došlo do borbe u tri smera i to se jako iskomplikovalo, zato što je gospodin Abdić angažovao vojnu pomoć srpskih snaga koje su bile locirane i u kordunskoj operativnoj zoni i u banijskoj operativnoj zoni. U suštini, on je od njih dobijao aktivnu podršku za borbe sa teškim naoružanjem, ali bez mogućnosti da on sam koristi to oružje. Onda je komanda Petog korpusa koja je bila odana Sarajevu, ta komanda je počela da se bori i protiv otcepljenog dela na čijem čelu je bio gospodin Abdić, dela koji se nalazio u oblasti Velike Kladuše. Znači Peti korpus se borio i protiv tog dela vojske i protiv Srba. Zbog toga, u ovom kontekstu, tvrdnje da je bilo zverstava se moraju shvatiti u smislu tog trosmernog sukoba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U redu. Gospodine Mej, hoćete li mi produžiti vreme za unakrsno ispitivanje ovog svedoka ili ćete da insistirate na završetku ispitivanja sada kod pauze? Ja imam još dosta pitanja.

SUDIJA MEJ: Sada pravimo pauzu i kada se vratimo imaćete još 10 minuta, gospodine Miloševiću. Imali ste već dovoljno vremena.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, samo još par stvari. Imam ovde kopiju jedne knjige, zove se "Jugoslavija kroz dokumenta" (Yugoslavia Through Documents), engleska verzija. To je knjiga izdata od strane Ujedinjenih nacija koja sadrži veliki broj dokumenata UN-a i ja mogu da stavim na raspolaganje gospodinu Miloševiću sve strane koje su mu potrebne. Kada on obeleži koje su mu strane potrebne, ja ću da napravim fotokopije i da mu ih dam,

ukoliko je to prihvatljivo za Sud. U ovoj knjizi bi trebalo da se nalaze sva dokumenta koja je on spominjao i koja je imao na srpskom.

SUDIJA MEJ: Teško da će on to moći da uradi, da će mu biti dovoljno dvadeset minuta da to sve uradi. Pitam se da li bi Pretresno veće moglo da dobije tu knjigu i da napravi fotokopije. U svakom slučaju, o tome ćemo razmišljati za vreme pauze. Pre nego što izađemo, želim samo da kažem sledeće. Ne želim da ovo izgubimo, vrlo je važno da dobijemo te dokumente i da znamo tačno o kojim se dokumentima radi. Možemo o tome da razmislimo za vreme pauze.

TUŽILAC GRUM: Samo još jedno pitanje. U interesu uštede vremena zamolio bih gospodina Kiruđu da tokom pauze pogleda svoje beleške od 5. i 27. maja i da se pripremi za dodatno ispitivanje.

SUDIJA MEJ: Sada idemo na pauzu.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, vi ste u svom pismu, to je ovde dato u tabulatoru 11 rekli neke stvari koje nisu tačne. Ja bih hteo da ih takođe osporim. Vi ovde kažete: "Nakon tajnog sastanka". Pre svega, nije bilo nikakvog tajnog sastanka. Pa, "na granici između SRJ i BiH", mi se nikada nismo sastali na granici. "Granica je", navodno, bila zatvorena za sve muškarce iz Republike Srpske, godina 18 do 65, bez specijalne dozvole policije RS", u zagradama piše Mladić.

SUDIJA KVON: Dajte svedoku da prvo pogleda dokument. To je tabulator 11.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda se dalje kaže: "To je takođe pojačalo njegove", misli se pri tome na moje, "odnose sa generalom Mladićem, smanjujući broj dezertacija iz vojske bosanskih Srba". Da li znate da je ta vrlo bolna mera koju smo preduzeli, a to je blokada granice prema Republici Srpskoj, preduzeta 1993. godine posle odbijanja Skupštine Republike Srpske da prihvati Vens-Ovenov (Vance-Owen Plan) plan koji je Karadžić potpisao u Atini (Athens), a skupština odbila na Palama uprkos zalaganjima i mojim i

tadašnjeg predsednika SRJ Ćosića i grčkog premijera Micotakisa (Konstatine Mitsotakis)?, Dakle, da je to bila jedna bolna mera pritiska na rukovodstvo Republike Srpske da prihvati Vens-Ovenov plan i da nije imala nikakve veze ni sa kakvim ograničenjem na muškarce od 18 do 65 godina već je bila usmerena na potpunu blokadu. Da je čak nakon toga Evropska unija (European Union) tražila da ...

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Miloševiću, vi treba da postavljate pitanja i bilo bi najjednostavnije da postavljate jedno po jedno pitanje. Samo trenutak, dozvolite da se svjedok ovim pozabavi. Prvo je rečeno da je to bila mera koja je preduzeta da bi se izvršio pritisak na rukovodstvo Republike Srpske.

SVEDOK KIRUĐA: Dokument koji je ispred mene nosi datum 18. maj 1995. godine. Ja mogu da kažem da sam podneo izveštaj o toj, kako je gospodin Milošević rekao, bolnoj odluci, ali ja je nisam okarakterisao kao bolnu, rekao sam da je to, da je njen rezultat bio jačanje odnosa sa onima koji su se suprotstavljali toj odluci, konkretno sa Karadžićem i drugima. Ja sam odvojeno napravio izveštaj o toj bolnoj odluci koju ste pomenuli.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Niste je vi tako nazvali, ali za nas je bila bolna. Pa da li je nesporno da je ta mera uvedena još 1993. godine? Prema tome, to nema veze sa 1995. godinom. A drugo, da li vam je poznato da, ustvari, ja prvi put čujem da je Mladić imao nekakve probleme sa dezertiranjem. Problemi dezerterstva u Vojsci Republike Srpske, ako su i postojali, bili su marginalni, ja nikad nisam čuo za njih. Otkud vama to?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Moja uloga je bila da koordiniram sve izvore, sve informacije koje smo dobijali od vojnih posmatrača, od naših oficira zaduženih za civilna pitanja, kao i druge informacije koje su dolazile do nas i da onda sve to zajedno sastavim i dođem do njihovog značenja. Ovaj izveštaj ovde, kao i ostali izveštaji koje smo pominjali su odraz svega onoga šta su ti izvori nama dostavljali kao informacije. Ja želim da skrenem vašu pažnju na to da se ovde vrlo oprezno kaže "navodno", jer mi nismo mogli da proverimo sve informacije. Zato smo koristili izraze kao što su "navodno" ili "tvrdi se", sve dok ne bi bili u stanju da potpuno verifikujemo informacije. Treće, želeo bih da shvatite da, kada su ovi izveštaji pravljani, pravljani su u druge svrhe, a ne za svrhu za koju se koriste danas. Nije bila namera da to budu sudski dokumenti. Oni su trebali da ukažu na određeni pravac razvoja događaja. Zato smo se mi u njima ograničavali, jer nismo mogli da sve veri-

fikujemo. Dakle, ovo su ograničene informacije čije su namere bile drugačije, koje su imale potpuno drugačiju svrhu, a ne onu za šta se sada koriste. One nisu imale dokazni smisao, nisu pravljene kao dokaz, nije bila namera da oni budu dokazni predmeti i da se na njih primenjuju stroga dokazna pravila koja vi sada pokušavate da na njih primenite. Znači, prikupljane su iz drugih razloga. Naš zadatak je bio da prikupimo sve informacije koje dolaze iz različitih izvora Ujedinjenih nacija i da to pripremimo za naše brifinge, kao i da iz toga izvedemo zaključke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa izvukli ste pogrešne zaključke, pošto treba da znate da je čak i Evropska unija tražila da postavi posmatračku misiju na granicu i da smo se mi sa tim složili, jer nismo imali šta da krijemo. Na čelu te misije bio je švedski general Bo Pelnas (Bo Pellnas). Sećate li se toga?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, gospodin Pelnas i ja se dobro poznajemo, i on je bio jedan od ljudi sa kojima smo proveravali informacije koje su stizale do nas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I da li vas je Pelnas obavestio o neakvim prekršajima koje je njegova misija ustanovljavala u toj blokadi?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On nije imao ulogu da mene izveštava. Mi smo bili paralelne snage i imali smo paralelnu odgovornost. Znali smo jedan drugog iz UNPROFOR-a, imali smo vrlo bliske odnose i ja sam koristio njegove savete, kao i on moje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je ikada rekao, bez obzira što niste bili jedan drugom suobordinirani već koordinirani, da li vam je ikada rekao da ima problema i da se tu krši taj režim koji smo mi uspostavili? Da li je on to vama ikada rekao?
SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Šta god da bih mogao da kažem u vezi sa tim, to je ono šta je već zabeleženo, šta je već ušlo u zapisnik, ono šta mi je već bilo pokazano i šta sam ja već rekao. Ako je reč o ovom konkretnom pitanju na koje se pozivate, ja sam već rekao, informacije su dolazile od posmatračkih misija i to su informacije koje smo delili Bo Pelnas i ja. I šta god da sam zaključio iz toga, to je bilo ono šta sam znao, to je ono šta je već ušlo u zapisnik.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi onda niste iz njegovih formulacija mogli da izvučete ove zaključke. Ove ste zaključke morali izvući onda iz

nekih drugih informacija, jer mi nikad nismo od njega dobili neku primedbu u vezi sa tim režimom. Dobro, možemo li da idemo dalje? Ja imam još jedno, imam nekoliko pitanja još, ali da raščistimo. Vi ste pomenuli pitanje oslobađanja taoca. To je bilo nekoliko stotina pripadnika UNPROFOR-a u Bosni i Hercegovini. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate koliko smo mi napora, i političkih, i medijskih, i svih drugih učinili da bi oslobodili te taoce i vratili svakog, do poslednjeg, njihovim porodicama, da sprečimo da se nekoliko stotina njihovih porodica zavije u crno zbog toga šta se tamo događalo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću, meni su bili dobro poznati vaši napori. To je meni gospodin Stanišić jasno preneo i ja sam podneo vrlo dugačak izveštaj o značaju koji ste vi pridali puštanju tih talaca na slobodu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali ja imam utisak, gospodine Kiruđa, ne znam da li ćete se vi složiti sa tim, da je druga strana probala da zloupotrebi čak i taj naš ogromni napor da se ti ljudi spasu ...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, gospodine Miloševiću. To nije nešto čime treba da se bavi ovaj svedok.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, pitali su vas za Stanišića, pitali su vas da li je Stanišić imao snage u Bosni i vi ste rekli da je on imao snage u Bosni. Stanišić nije imao nikakve snage u Bosni. Da li je to vama poznato ili nije?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Pitanje koje mi je postavljeno bilo je u vezi sa jednom napomenom koju je on izrekao i kako sam ja to protumačio. To je bilo u kontekstu Stanišićevog traženja određenih informacija od UNPROFOR-a, kako bi mogao da ih iskoristi kroz svoje kontakte u Bosni da uradi upravo ono šta ste vi rekli, da obezbedi puštanje tih taoca na slobodu. Pitanje koje mi je bilo postavljeno je da li sam ja to shvatio kao da će on sa sobom da povede svoje snage na to putovanje koje je najavio da će da učini u Bosnu da bi uradio to šta je mislio, da pomogne u tom oslobađanju. Moj odgovor je bio, ja sam juče odgovorio da će on tamo, koliko sam ja shvatio, da se sastane sa njima i da se oni već tamo nalaze. Ja sam to na taj način okarakterisao, ne da on ima snage, ne u smislu koji ste vi sada dali. Ja sam rekao da je

to moje shvatanje, da će se on na toj lokaciji da sastane sa operativcima koji su njemu lojalni, da bi obezbedio puštanje tih taoca na slobodu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, pa dobro znate da su ti taoci bili rasuti širom Republike Srpske. Stanišić je od snaga, ako to uopšte možete nazvati snagama, imao samo svoje lično obezbeđenje i nekoliko obaveštajnih pozicija koje su mu pomogle da ustanovi gde se nalaze taoci. Negde ih je bilo troje, negde 10, negde 15, negde više, ali na kraju smo ustanovili ...

SUDIJA MEJ: Gubimo vreme. Svedok je odgovorio na vaše pitanje i objasnio šta je on mislio pod tim. Vaše vreme je isteklo, ali možete da postavite još dva pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pre nego da nastavim, imam još nekoliko pitanja, biću krajnje racionalan sa vremenom. Je li vama jasno da to nije bila nikakva vojna ili policijska operacija već politički potez, političkim sredstvima i medijskim velikim pritiskom, da se oslobode vaši taoci? I da je u stvari sve ono šta je urađeno, urađeno na jedan miran način, bez ikakvih tamo borbi i sukoba, i da su svi oni vraćeni?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, gospodine Miloševiću. Poznato mi je da se to završilo mirnim putem i da je u Novom Sadu poslednja grupa taoca puštena na slobodu i to da im se nije naudilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, samo još nekoliko pitanja. Molim vas, da li je tačno da vam je muslimanski predstavnik Muhad Šafrić rekao da Muslimani napuštaju područje Bihačkog džepa pre svega zbog loše ekonomske situacije, naširoko vama objašnjavajući čega se boji i, kako vi tvrdite: "Pazeći da ne okrivi Srbe"? To je strana 33, pasus 5. Prema tome ...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, poznato mi je to svedočenje, gospodine Miloševiću. I zaista, on je bio vrlo pažljiv, jako je pazio da ne uvredi Srbe u načinu na koji je okarakterisao situaciju. Da, to sam rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I pošto ste vi bili predstavnik Ujedinjenih nacija, on ne bi imao šta pred vama da pazi da ne okrivi Srbe, ako su Srbi zaista bili krivi za razloge njihovog odlaska. Je li to tako ili nije, gospodine Kiruđa?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja bih izvukao drugačiji zaključak o tome zašto je on bio oprezan. Iako je on bio kod nas, on je

istovremeno bio na teritoriji koja je bila pod srpskom kontrolom i morao je da bude pažljiv, ne samo zbog tog trenutka kada je bio kod nas, već i zbog vremena posle toga, kada se taj sastanak završio i kada je on ostao sam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto nemamo vremena, ja ću da pređem još samo preko nekoliko pitanja ...

SUDIJA MEJ: Ovo će biti vaše poslednje pitanje. Imate pravo na još jedno pitanje. Premašili ste vaše vreme. Možete da postavite još samo jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Mej, dobro. Da li ste na sastanku 13. maja, tu ste bili vi, Nilson (Eric Neilson), general Bamaji (Musa Bamayi), da ste upozoreni da se raspolože podacima da hrvatske snage pripremaju izvođenje diverzantsko-terorističkih akcija na teritoriji Republike Srpske Krajine? Je li vam to poznato? I da li se sećate upućenog protesta zbog likvidacije pet civila u selu Jelov Klanac 15. maja 1992. godine u 15.00 od te iste diverzantsko-terorističke grupe koju su sačinjavali Miro Gašparević, Sabljak Stjepan, Gračan Ivan, izvesni Mladen, svi iz sela Sabljaci. I tom prilikom su ubijeni Đorđe Trbojević, Ilija Trbojević ...

SUDIJA MEJ: Nije potrebno da čitate taj spisak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo tokom vašeg mandata, gospodine Kiruđa. U vreme vašeg mandata poginuli su ...

SUDIJA MEJ: Dajte svedoku mogućnost da odgovori. Dozvolite svedoku da vam odgovori.

SVEDOK KIRUĐA: Pomenuli ste optužbe i određene žrtve i onda ste rekli da je to bilo u mom mandatu. Ne znam šta ste pod tim mislili, da je to bilo u našem mandatu, odnosno ne znam sa čim to povezujete? Da li sa izveštajem o tim incidentima, na kakav mandat mislite?

SUDIJA MEJ: Možete li uopšte da nam pomognete oko toga, oko tog konkretnog događaja, da sada ne ulazimo u detalje?

SVEDOK KIRUĐA: Ne shvatam pitanje, ne razumem u kojem svojstvu on pominje mandat?

SUDIJA MEJ: Izneo je tvrdnje o likvidaciji pet civila 15. maja i da je to učinila neka teroristička grupa. Da li vi znate bilo šta o tome?

SVEDOK KIRUĐA: Morao bih pažljivije da pogledam svoje beleške, jer to su bile optužbe koje su se ponavljale od sastanka do sastanka. Moguće da je to bilo izneseno konkretno na tom sastanku, ali bih morao da pogledam svoje beleške.

SUDIJA MEJ: Molim vas, učinite to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dozvolite mi da vam objasnim. Kada sam rekao da je to bilo u mandatu gospodina Kiruđe, mislio sam da spada u zločine počinjene na području koje je bilo u zoni koju je pokrивao gospodin Kiruđa. U tom smislu upotrebljavam reč mandat.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, toga sam se i plašio. Ja čak nisam ni siguran da su zločini počinjeni na našoj teritoriji. Vi odete na sastanak i kažu vam: "Desilo se to i to", bez istrage gde se desilo i ko je to prouzrokovao. Ne bi bilo u redu da se kaže da se to desilo u sektoru u kojem smo mi bili, u kojem smo mi imali mandat. To svakako ne bi bilo ispravno.

SUDIJA MEJ: Hvala lepo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Mogu li da postavim još jedno pitanje?

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Miloševiću, stvarno ste premašili vaše vreme. Gospodine Tapušковиću, da li vi imate pitanja za ovog svedoka?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Časne sudije, imam pitanja i pokušaću da budem što efikasniji, gledaću da budem što je više moguće, zaista efikasan. Gospodine Kiruđa, ja ću vas pitati samo u vezi onoga šta ste vi zabeležili, šta znate, o čemu ste svedočili i ništa drugo sem toga, naravno da bih pomogao Sudu da neke stvari sagleda što je moguće potpunije. I prvo bi počeo, ako mogu tako da kažem, od 59 stranice, drugog pasusa te vaše izjave.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da li je to pasus koji se odnosi na letove?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Vi ste govorili o tome, a ja bih vas podsetio šta ste izjavili istražiteljima, a vi samo da mi eventualno

potvrdite ili objasnite šta je bilo. Rekli ste ovako: "Nagađao sam da su ti letovi iz SRJ u RS bili stvarni i da je to bilo upozorenje generala jugoslovenske armije Miloševiću da on ne može i ne sme JNA gurati u pravcu kojem se oni toliko protive". Pa ste dalje dodali: "Naime, mnogi u jugoslovenskoj armiji su se protivili Miloševićevoj odluci da zatvori granicu između SRJ i RS i njegovom razmatranju mogućnosti priznavanje Hrvatske i Bosne kako bi se podigle sankcije protiv SRJ. Oni su te korake videli kao ostavljanje Srba u RSK i RS na cedilu". Je li tako? Vi ste to izjavili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa ste zatim dodali ono šta ste vi utvrdili: "Zaista, tri dana pre spomenutih letova u Srebrenici, 80 generala i pukovnika JNA javno je upozorilo Miloševića da će se oni, ako on prizna Hrvatsku i BiH i time se odrekne RSK i RS, iskazati neposlušnost Vrhovnom savetu odbrane i komandantu JNA, te se pridružiti vojnim snagama RSK i RS". Da li je to tačno?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je u mom izveštaju.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ja bih vas još podsetio i na izjavu koju ste zabeležili 26. oktobra na sastanku na kojem je bio prisutan i de Melo (Sergio Vieira De Mello) i vi, sa Miloševićem, to se nalazi na stranici 49, stav 2, drugi pasus engleske verzije. Tu ste izjavili, a verovatno ima to i u vašoj zabelešci: "Milošević je takođe rekao da se problemi u Hrvatskoj i RSK mogu da reše samo u Zagrebu u trostepenom procesu koji uključuje obustavu vatre, normalizaciju sveukupnog života i političke pregovore". Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Još ste dodali: "Još je rekao", izvinjavam se, to nije tu, malo je to ispod. To je zadnji pasus na toj strani. "Ni jedan drugi pristup nije dobar", dodali ste da je takođe to rekao Slobodan Milošević.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I na kraju u vezi te teme bih vas pitao u vezi Jovice Stanišića. Pre ove procedure oko spasavanja taoca, da li ste ikada ranije sreli Stanišića i sa njim razgovarali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne, ne dok se nisam sa njim sreo zbog puštanja tih taoca na slobodu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li ste ikada za Stanišića čuli dok ste 1992, 1993. i 1994. godine obavljali svoje službene poslove u ime Ujedinjenih nacija na terenu na kome ste bili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: On je bio vrlo daleko od mene 1992. i 1993. godine. Ja sam bio u Topuskom.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Na strani 14, treći pasus engleske verzije u tom vašem iskazu, vi ste govorili o sastanku koji ste imali 13. maja 1992. godine sa Paspaljom.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Strana 14?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Strana 14.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li vam je Paspalj tog 13. maja rekao, i to nije prestao da ponavlja: "Mi nemamo vojsku, narod je naša vojska i ne može da se odavde povučemo", kad je bilo u pitanju demilitarizovanje zone. Da li vam je to rekao?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li ste vi iza toga isto tako rekli istražiteljima kao vaš zaključak: "I zaista, gotovo svi muškarci i neke žene, žene između 16 i 55 godina, te neki mlađi ili stariji od toga imali su uniforme i oružje". Da li ste vi to sami uočili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da. Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A da li je slična situacija bila i među Muslimanima i Hrvatima? Da li ste to uočili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Morate da budete precizniji u vezi sa tim. Muslimani i Hrvati u sektoru gde smo mi bili ili preko granice? Na koje mislite, na koga se odnosi to zapažanje, to isto zapažanje koje sam napravio u vezi sa Srbima? Da li sam to primetio među Muslimanima i Hrvatima, gde sam to trebao da primetim?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Kasnije ću da vas pitam, gospodine Kiruđa o granicama, nego me interesuje da li ste na tim prostorima, nezavisno od granica, zapažali isto ovo šta ste zapažali i u vezi Srba, da je bilo naoružanih civila, i ljudi u uniformama ili ne?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Razlog zašto sam od vas tražio pojašnjenje je zato što to zavisi od toga gde su bili Muslimani i Hrvati. Na primer, nisam to primetio među Hrvatima koje sam sretao u Zagrebu ili Karlovcu. Ukoliko niste dovoljno konkretni o tome gde su se nalazili ti Hrvati za koje želite da vam dam odgovor, neću moći da vam pomognem. I slično ovome šta sam rekao, nisam to primetio ni među Muslimanima koje sam u ranoj fazi sretao u Bihaću i Velikoj Kladuši, na primer. Dakle, to bi bio moj odgovor.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, mene ovo interesuje. Evo šta bih vas pitao. Vi niste bili svedoci događaja 1991. godine. Je li tako? Niste bili ni svedoci događaja sve do ...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Sve do aprila 1992. godine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tačno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Naravno da vi ne možete znati šta se u tim vremenima događalo, ali bio bih slobodan da vas pitam da li možete da kažete nešto o tome da li je u tim momentima bilo nekih znakova da tu postoje određeni građanski sukobi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Naravno, mnogi. Kad smo stigli u taj sektor, bilo je jako puno spaljenih kuća koje su bile nenaseljene, mina, ratnih prizora, tenkova koji su se pušili, bilo je nesporno da je tu bio sukob.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala vam. Vi ste stigli 1992. godine u aprilu mesecu. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li znate da je, da su Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Slovenija postale članice Ujedinjenih nacija 22. maja 1992. godine na plenarnom zasjedanju Skupštine UN, nakon znači vašeg dolaska? Vi ste znači došli u aprilu, a one su dobile međunarodno priznanje potpuno 22. maja 1992. godine. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne sumnjam u taj datum. Ja lično ne znam tačan datum, ali činjenica da je njihova zastava bila istaknuta pri UN je bila nešto što je bilo nedvosmisleno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li se onda možemo složiti, gospodine Kiruđa, pošto do 22. maja nije bilo potpunog međunarodnog priznanja novonastalih država, da u momentu kada ste vi stigli na taj teren nije bilo tačno određenih međunarodnih granica?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ponovo vaše pitanje ima pravne implikacije, kažete: "Međunarodno priznate". Ne bih mogao da govorim o tom pravnom konceptu međunarodnog priznanja, ali ono šta mogu da kažem je da su granice postojale, da su bile označene i da su bile poznate. To su bile granice koje su odgovarale onim granicama koje su označavale konstitutivne republike bivše Jugoslavije. Tako je, recimo, u mom sektoru bila granica na južnom delu sektora, koja je razdvajala taj sektor od Bihačkog džepa. To je bilo jasno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, ne bih vas to pitao da na strani 36, u prvom pasusu i to zadnja rečenica, evo molim vas pronađite to ...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Strana 36?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Prvi pasus, zadnja rečenica.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Poslednja rečenica, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da, tu ste kazali: "To je, dakle bila nominalna međunarodna granica". Šta ste time mislili kad ste to izgovorili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Hvala vam za ovo razjašnjenje. Ono šta sam ja hteo da objasnim svom štabu je bilo to da, iako je to međunarodno priznata granica, mislio sam na granicu između Bosne i Hercegovine i Zapadne Bosne, Bihačkog džepa i "sektora Sever", tu granicu smo mi iz operativnih razloga podelili na dva dela. Deo gde je stanovništvo na bosanskoj strani bilo uglavnom muslimansko, to je deo, to prolazi kroz Bihać, Veliku Kladušu i blizu Bosanske Krupe, ili tu negde, malo istočno od Velike Kladuše, to je stvarno bila granica gde su kontrolisani ljudi, gde nisu mogli slobodno da prelaze sa jedne strane na drugu. Ako bi išli iz Bosne, kontrolisali bi ih Srbi, a Srbe bi kontrolisali Muslimani ako su dolazili iz ovog sektora. Dalje, granica koja je razdvajala opštine Dvor i Kostajnicu, to je taj deo koji sam ja okarakterisao kao normalnu granicu. Tu su ljudi slobodno prelazili, iako je bila kontrolisana sa obe strane od strane Srba. Znači, građani koji su bili Srbi su slobodno mogli da prelaze tu granicu bez ikakvih humanitarnih problema i bez hapšenja ljudi. To to znači.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala vam. Možete li mi, gospodine Kiruđa, reći da li je ta situacija oko tih granica, vi znate da tog momenta nije postojalo tih granica gotovo 70 godina i sad se u jednom momentu te granice uvode? Da li je to uvođenje tih granica u tom momentu bilo od nekog značaja za pomeranje građana, da je ono samo po sebi dovelo do pomeranja građana u određenim pravcima?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine, upravo sam završio sa objašnjenjem tog značaja za nas u operativnom smislu. To je bilo mesto gde su obični ljudi nailazili na otpor ili opasnost pri prelasku granice, zavisno od njihove nacionalnosti. A granice, kao što sam opisao pre nekoliko minuta, su stavljale pod pritisak i Srbe i Hrvate, ako su hteli da pređu granicu unutar tih ograničenja koja sam opisao. Nije bilo takvih ograničenja, nije bilo stresa, nije bilo nikakvog maltretiranja, ako su Srbi prelazili na onom drugom delu granice.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da, ali sad obratite pažnju na ono što ste izjavili na strani 30 vašeg iskaza, zadnji pasus. Pa ste ovde na sredini pasusa tog rekli: "Istovremeno su Srbi koji su hteli da se presele ili pobegnu sa cazinskog područja zvanog Bihaćki džep, koji je bio pod kontrolom Muslimana, granicu između UNPA zona i Bosne smatrali teoretskom". Prvo bih vas pitao da li su ljudi srpske nacionalnosti pobegli iz Bihaćkog džepa, otišli iz Bihaćkog džepa?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislim da sam odgovorio na to pitanje juče ili možda čak i danas pre podne, ne mogu sada da se setim kad. Bilo je Srba koji su se odatle preselili preko puta granice, u "sektor Sever". I ponovo ponavljam, ako su to uradili, to je onda bilo uz punu pomoć i saradnju srpskih vlasti u sektoru, i oni tu nisu tražili nikakvu pomoć ili zaštitu od UNHCR-a. Kada bi stigli, njih bi naselili u neku od praznih kuća koje su bile u sektoru, tako da mi u stvari ne bi ni imali mnogo obaveštenja o onima koji su Srbi i koji su bili u tom sektoru. Kao što sam objasnio, mi njih nismo ignorisali, radiło se jednostavno o tome da to pitanje uopšte nije ni bilo pokrenuto.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Mene interesuje, malo pre ste govorili o nominalnim granicama. Da li je bilo sukoba na određenim prostorima, o tome ste već govorili, ali mene interesuje da li su ti sukobi izbijali na onim mestima koje baš nisu pratile nominalne granice?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Bilo je sukoba, ja sam ih opisao, kada su se Srbi sučeljavali sa Petim korpusom u Bihaćkom džepu. Da, bilo je sukoba.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala. Sve ovo šta sam vas do sada pitao evo pitam vas pre svega zbog toga što hoću da vam citiram ono što ste u svojoj beležnici zapisali i šta se nalazi na strani 34, treći pasus vašeg iskaza. Tu ste govorili o sledećem: "Bio je jedan sastanak na kome su bili predstavnici Srba i Muslimana i svih ostalih zajednica na tim prostorima, čini mi se, i muslimanski predstavnik je rekao: Svaki put kad Srbi poginu na liniji sukoba, bojimo se odmazde. Do sada su srpske vlasti uspevale da spreče takvu odmazdu. Današnje kretanje ne bi trebalo smatrati etničkim čišćenjem već bi se trebalo razmotriti u kontekstu situacije gde su ugroženi ljudski životi". To je izjavio muslimanski predstavnik.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislim da ste u pravu. Ja sam upravo to i izrazio. Mislim da sam izrazio upravo ono što je on rekao.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li ste takođe, evo zapisali i izjavu još jednog muslimanskog predstavnika, to je strani 35, četvrti pasus vaše izjave? Taj muslimanski predstavnik iz Bosanske Krupe rekao je da je razočaran stajalištem, stavom UNHCR-a, on je tvrdio da su mnogi od onih koji sada žele otići UNHCR-u podneli molbe za preseljenje pre više od mesec dana, ali da, međutim, odgovor još nisu dobili. Naglasio je da 80 posto onih koji su hteli otići imaju garanciju za smeštaj i posao na drugim mestima. Naveo je ekonomske razloge. Rekao je da dolazi zima i da se ljudi boje pogoršanja uвета, uslova. I to je rekao.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A već na sledećoj strani, 37, ne, strana 36, drugi pasus, vi ste tu govorili, gospodine Kiruđa, o onom upadu Teritorijalne odbrane Srpske Krajine nekih 10, 15 kilometara na područje da bi se zaštitilo srpsko stanovništvo. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Koja je to strana?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: To je strana 36, drugi pasus. Strana 36, drugi pasus.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Nastavite, molim vas.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Vi ste to konstatovali, da je: "Nakon tih pregovora koje je vodio zapovednik sektora, sa obe strane granice krajinska Teritorijalna odbrana se povukla sa tog područja, a u izbeglištvo je

otišlo nekoliko stotina porodica. Izgleda da su smešteni na području Banije". Čije su to porodice i koliko je tih stotinu porodica brojalo ljudi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je odličan primer onoga šta sam ja ranije spomenuo. Srbi koji su dolazili uz pomoć lokalnih ljudi bez mnogo buke bi tu bili naseljeni, ja ne bih čak ni znao o kojim se brojevima radi zato što to nije, u tome mi nismo učestvovali. To je u stvari, vi ovim primerom ilustrujete upravo ono šta sam ja ranije rekao.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Kažem, ja vas zato i pitam, ali ovde je nekoliko stotina porodica, a ne znam koliko je to bilo ljudi, svaka porodica ima više članova. Gde su ti ljudi otišli i kojoj su naciji pripadali?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Odgovoriću vam tako šta ću reći da zbog toga što lokalne vlasti nas nisu uključivale u sve to, mi nismo imali te pojedinosti, te podatke koje vi tražite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ali ste potvrdili ovde da je u izbeglištvo otišlo nekoliko stotina porodica. Čijih porodica, to mi odgovorite ako možete? Ako ne možete nikom ništa, ne zameram vam.

SUDIJA MEJ: On ne zna. Svedok je rekao da ne zna.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U nastavku ste rekli ovde: "24. avgusta 1992. godine kod Kamenice u UNPA zoni ubacila se jedna vojna formacija u koju je bilo uključeno 600 Muslimana i Hrvata". Do čega je to dovelo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je bila jedna od tačaka gde je stalno bilo problema. Došlo je do pokušaja da se pređe u kraj oko Plaškog, da Muslimani pređu na onu stranu sektora koju su kontrolisali Hrvati. I taj pasus dalje objašnjava da je infiltracija izazvala ozbiljne političke i vojne reakcije među lokalnim vlastima unutar UNPA zone. To je bio jedan incident koji je bio prilično destabilizirajući.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, ako bi mogli još samo ovaj incident od 21. septembra o kojem govorite na strani 37, u trećem pasusu. To je sukob koji je izbio između muslimanskih i srpskih elemenata u bosanskim selima Poljana i Glinica, pa ste tu na tom mestu izjavili: "Kako je napetost rasla, izgledalo je da su etnički Srbi mirno evakuirani sa tog područja i nastanjeni u Prijedoru". Da li sada znate tu o kolikom broju se radilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da li je to treći pasus?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Jeste.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ovo je incident koji sam ja spomenuo na drugom mestu kao džep bosanska vojna. Isto važi i za to kada su Srbi svoj sopstveni narod premeštali, to su uradili svojim sredstvima i onda bi mi samo naknadno saznali da je toliko i toliko ljudi pomereni. A od nas nisu tražili da se uključimo u to. Suprotno tome, ako su se Hrvati žalili o Hrvatima u tom sektoru, mi smo išli i tražili ih zato što hrvatske vlasti nisu bile u mogućnosti da to urade. Ako je bilo Muslimana u sektoru, isto je važno. Tako da vidite da ima više pojedinosti kada su uključene druge etničke grupe i kada smo mi aktivno uključeni. Kad se radi o raseljenim Srbima i kada su ih Srbi vodili na sigurno i bezbedno, iz jednog kraja u drugi, to je ta stvar razlika koju sam pokušao da objasnim, u takvim slučajevima mi nismo imali mnogo pojedinosti.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa, moram da požurim, ako bi mogli bar malo kraće da mi odgovarate. Ako morate tako opširno, ja se slažem, ali ako možete bar malo kraće da mi odgovarate, jer moram da završim. Malopre ste govorili o onom pomeranju 10.000 Srba posle sastanka u vezi razgovora sa Ramljakom. O tome ste govorili već. Mene zanima ...

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hoću ovo da vas pitam. Da li ste, vi ste naravno pokušavali da sprečite pomeranja Muslimana i da ljudi napuštaju svoje kuće, a da li ste i u ovim slučajevima gde je došlo do pomeranja drugih nacionalnosti takođe održavali zajedničke sastanke, da i to sprečite?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Gospodine, ja sam precizno rekao u više navrata u vezi tog pitanja da je nama saopšteno da su se Srbi premestili. Od nas nije traženo da pomognemo u tom premeštanju. Tu postoji materijalna razlika u odnosu na druge primere koje ste vi spomenuli, kada od nas jeste traženo da pomognemo, kada su u pitanju Muslimani.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I samo još dve stvari bih hteo da razjasnim. One se obe nalaze na strani 39, četvrti pasus engleske verzije. Tu ste govorili o tome, o operaciji u predelu Gline i rekli ste da je na kraju te operacije uhapšeno pet najtraženijih nasilnika i odvedeno u kninski

zatvor. "Mesna milicija me je takođe usmeno obavestila da je još jedna osoba uhapšena u vezi surovog ubistva tri Hrvata. Lokalnim vlastima je poslan pismeni protest o ubistvima i redovno smo im postavljali pitanja o napretku". Je li to tačno? Je li to tako bilo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ali 1993. godine ste saznali za, kako ste ovde kazali malo niže, za strašna zlostavljanja koja su Hrvati napravili u Medačkom džepu. Da li ste u tom pravcu pisali i hrvatskim lokalnim vlastima? Da li ste pisali ovakva pisma, da se pronađu i oni koji su učinili te stvari o kojima ste imali saznanja?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislim da je tako, ali razlog zašto se ovde ne pojavljuje priča o Medačkom džepu je zato što je to bilo u "sektoru Jug", i sve komunikacije i akcije UN-a koje su se odnosile na "sektor Jug" su nešto čime se bavio neko drugi. I da direktno odgovorim na vaše pitanje: "Medačka operacija", jeste nešto što je jako zabrinulo Savet bezbednosti, u vezi akcija koju su preduzeli Hrvati. Ali to se ne pominje u mom svedočenju zato što je to bilo u "sektoru Jug".

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Kiruđa još samo ovo. U vezi dokaza koji se nalaze u tabulatoru 7, dokaza koji je izvođen u vezi vas, govorili ste dosta o tome i upotrebili ste izraz "koncentracioni logor" i napravili ste poređenje sa stvarima koje su se zbivale u Drugom svetskom ratu. Je li tako?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Mislim da, kada sam govorio o svom razgovoru sa generalom Nambijarom, da jesam to pomenuo, ili sam to možda pomenuo u nekom drugom kontekstu, kada se nije složio sa upotrebom termina "koncentracioni logor".

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Rekli ste to i u svojoj izjavi, ali nemam vremena da se na to vraćam. Međutim, ovde ste upotrebili izraze kad ste utvrđivali stvari vezane za ona mesta o kojima ste svedočili ovde, upotrebljavali ste izraze "mislimo", "radi se", "čini se", "izgleda", "navodno". Vi iz vaše misije niste izvršili nikakvu direktnu proveru na licu mesta u bilo kom slučaju?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To je generalizacija, a moje svedočenje bi bilo u suprotnosti sa tim. Mi se, na mnogim mestima mi smo vrlo definisano rekli određene stvari.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I moje poslednje pitanje je da li ste uopšte na bilo kom, da li ste se uopšte bavili utvrđivanjem takvih mesta gde je bilo ljudi koji su se nalazili u nekom zatvorenom prostoru, a da se to radilo na drugim prostorima? Tamo gde su, na primer, držali Hrvate ili Srbe u zatvoru ili na takvim mestima. Da li ste bilo gde imali dojave da ima i takvih stvari ili ne, i da li ste se time bavili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Vaše pitanje je ponovo vrlo široko formulisano. Da, bilo je incidenata, zavisno od toga o kom incidentu govorite, gde sam ja bio direktno uključen. Bio sam u zatvoru u Glini, obilazio sam ljude koje su držali tamo. Bio sam na licu mesta gde su se odvijali zločini. Bio sam na mestu gde se nešto desilo. Prema tome, vaša generalizacija mi nije jasna. Bili smo prisutni u sektoru, da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Sve što mene interesuje je da li ste nešto slično šta ste utvrdili ovamo, kao koncentracione logore o kojima ste govorili na osnovu izveštaja drugih, da li ste bilo gde utvrdili neki sličan logor tamo gde su bili Hrvati ili Muslimani?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To me pitate u kontekstu spiska koncentracionih logora koje sam ja spomenuo. U toj kategoriji, mi smo samo izveštavali o onome šta su nam rekli ljudi koji su iz tih mesta bežali.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Drugim rečima, vi niste, ni u jednom slučaju niste otišli na lice mesta bilo gde, u bilo kom slučaju, bilo da su u pitanju Muslimani, Hrvati ili Srbi, da utvrdite da li su ta mesta gde su bili ljudi imala svojstva takvih koncentracionih logora. Da li ste vi otišli na neko konkretno mesto da bi utvrdili po karakteristikama koje su bile evidentne da su to bila takva mesta koja bi se mogla okvalifikovati kao koncentracioni logori? Ili ste to samo slušali iz priče?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Vaše pitanje je vrlo široko. Ja ću odgovoriti na jedan konkretan način. Konkretno, u odnosu na te krajeve o kojima smo govorili, mi nismo rekli da smo išli tamo, rekli smo da je postojala reka ljudi, na stotine ljudi koji su dolazili odatle. Prvo su tražili da dođu na sigurno mesto, a onda anonimnost i onda su nam pričali i mi smo zabeležili događaje koje su oni opisali. To je onoliko koliko ja želim da idem kada je u pitanju ovo pitanje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Hvala vam.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC GRUM

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da gospodinu Kiruđi pokažete dokazni predmet 336 i da se, to je karta, i da se otvori na stranama 30 i 31. I molim da se to stavi na grafoskop. Gospodine Kiruđa, govorilo se o Maslenici i o tome gde se ona nalazi. Molim da pogledate ovo šta se stavlja na grafoskop. Ja sam obeležio zelenim papirićem jedno selo. Možete li da vidite to selo?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim da uzmete pokazatelj i da nam pokažete.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U redu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je to selo Maslenica?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je to blizu Splita?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je južno od Splita.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodin Milošević vam je predočio nekoliko izveštaja i rezolucija Saveta bezbednosti ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja ovde vidim kartu Splita, to je u centralnoj Dalmaciji, tu ne može biti Maslenica tu. Ovo je ostrvo Šolta, to nema veze sa, ovde je Split, Trogir, pa dalje ...

SUDIJA MEJ: Gde treba da tražimo to selo na koje vi mislite?

SVEDOK KIRUĐA: Most.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Treba da idu gore na sever, ka severu, ako će da gledaju ovu kartu. Kakve veze ima Split sa, pogledajte sami kartu pa ćete videti.

SUDIJA MEJ: Očigledno da ćemo to morati da proverimo.

TUŽILAC GRUM: Ja nisam upoznat sa geografijom Hrvatske, potražio sam na indeksu karata, pa molim vas, svako ko eventualno zna ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja ne znam.

SUDIJA MEJ: Ali na osnovu svedočenja izgleda da se ipak radi o nekom drugom mestu. Nema sumnje da ćemo naći nekoga ko poznaje Hrvatsku da se pozabavi tim pitanjem. Gospodine Kiruđa, nemojte više to da tražite, mi ćemo naći nekoga ko poznaje taj kraj da odgovori na to pitanje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Jedna od rezolucija koju je gospodin Milošević stavio pred vas, datum je 28. septembar 1992. godine, mi imamo kopiju ovde za Pretresno veće. Takođe, hteo bih da vas obavestim da smo u procesu traženja ostalih izveštaja i da ćemo ih obezbediti danas, kasnije u toku dana ili sutra ujutru. Molim vas da pogledate ovaj izveštaj o kojem vas je pitao gospodin Milošević, tu gde se govori, u prvom pasusu, o kršenju primirja. Htio bih da skrenem vašu pažnju na paragraf 4 tog izveštaja, na drugoj strani.

SUDIJA MEJ: Mi ćemo ovo da uvedemo kao dokazni predmet formalno sutra, ali možemo sada da pogledamo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pogledajte ukratko paragraf 4, na drugoj strani i dozvolite da vas pitam da li je to izveštaj o nedostacima u sporazumu, kako ste ih vi nazvali, gde je u stvari specijalna policija u suštini postala milicija?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, ovaj paragraf je ukratko zabeležio suštinu onoga šta sam rekao tokom svog svedočenja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I da li je Savet bezbednosti obavešten da je procena veličine ovih snaga sada 16.000 naoružanih ljudi?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, u svim sektorima, kombinovano.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada ću da vas zamolim da pročitate prve dve strane paragrafa 6, u tom izveštaju na sledećoj stranici.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Citat: "UNPROFOR je povećao svoje napore da zaštiti nesrpsko stanovništvo od etničkog čišćenja koje izvode paravojne snage. Kao što je opisano u paragrafu od 10 do 18, oni deluju teroristički u odnosu na manjine, posebno u sektoru Istok i nešto manje u "sektoru Jug" i izgleda da prolaze potpuno nekažnjeno".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala vam. Tokom unakrsnog ispitivanja od strane gospodina Miloševića, on vam je izneo niz izjava koje je navodno dao general Nambijar. U vreme kada ste vi iznosili ova zapažanja u vezi sa

onim šta se dešavalo u severnoj Bosni, da li je general Nambijar imao neke jedinice UNPROFOR-a u tim opštinama?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: U severnoj Bosni?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da, u vreme kada ste vi došli do svojih zapažanja u vezi sa onim šta se dešavalo u bosanskim opštinama, u opštinama na severu Bosne. Da li je UNPROFOR bio prisutan u tim bosanskim opštinama?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sledeće pitanje, ako biste na njega mogli da odgovorite sa da ili ne, to bi bilo dovoljno. Gospodin Milošević je sugerisao citirajući generala Nambijara sledeće, citirao je sledeće: "Bilo koji genocid, ubijanje ili masakr na svim stranama su tipični za ovakvu vrstu sukoba". Kraj citata. Odgovorite sa da ili ne, da li se vi slažete sa tom izjavom da su ubijanja i masakri bili neizbežni kao rezultat takvih uslova sukoba, onoliko koliko ste vi primetili?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Meni je previše teško da odgovorim sa da ili ne na takvo pitanje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pa onda nam, molim vas, dajte svoj odgovor.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Jedan od razloga zašto ja kažem da je teško tako da se odgovori je zato što ima mnogo razloga zbog kojih su sve strane preterivale u onom šta su nama govorile. Tako da je bilo teško u bilo kom trenutku verifikovati tvrdnje, žalbe i protivžalbe o postojanju ubistava i pokolja, posebno ako se nešto desilo pre nego što smo mi stigli. Mi smo stalno bili suočeni sa tom stvarnošću, jer nismo mogli sami da se uverimo kakve su činjenice i ko je počinio te pokolje pre nego što smo mi stigli. Ali za vreme dok smo mi bili tamo, dakle u vreme dok su postojali sektori i unutar sektora, ako bi bilo ko tvrdio da su počinjena zverstva u odnosu na manjinsku grupu, na primer Hrvati su tvrdili da su u odnosu na Hrvate u tom sektoru izvršena takva dela i da su bili zlostavljani, mi bismo se onda sami uverili jer smo imali načina da to proverimo. Ali ne i u Bosni, sa druge strane, gde nismo bili raspoređeni. Mi smo dobijali, tako da kažem, posledicu akcija za koje se tvrdilo da su se desile, a to je bila reka ljudi koji su tražili sklonište tamo gde smo mi bili i oni su nam pričali zašto su odlazili i pokušavali da pobegnu od svojih domova.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Moje poslednje pitanje je sledeće. Gospodin Milošević je rekao da se situacija u Bosni značajno pogoršala pošto je međunarodna zajednica priznala Bosnu. Vi ste ovde svedočili da je do masovnih pokreta Muslimana u pravcu severa, odnosno u pravcu sektora Sever, a tu ste informaciju prvo dobili od srpskih gradonačelnika sa kojima ste razgovarali, oni su vam rekli da je do masovnog egzodusa došlo kada su Muslimani odbili da potpišu odanost novoj srpskoj vlasti novoformirane Srpske Republike Bosne i Hercegovine. Je li to tačno?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: E sada, moje pitanje je da li ste 27. maja 1992. godine pitali gradonačelnika Pašića kada je formirana ta Srpska Republika Bosna i Hercegovina?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Ja sam ga konkretno pitao kada je formirana Srpska Republika Bosna i Hercegovina, jer sam tada prvi put čuo to ime, i on mi je dao odgovor.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kakav je bio njegov odgovor?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Dozvolite da citiram iz mog dnevnika, jer njegov odgovor je bio da on nije sasvim siguran kada je to počelo, ali ja ću to da potražim u mojim beleškama. To je bilo na sastanku od 27. maja. Žao mi je što je malo potrajalo da nađem u mojim beleškama, ali znam da se to tu negde nalazi, ali on je rekao u smislu da ...

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ako se sećate onoga šta je rekao u suštini.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to je bilo pre, čini mi se pre priznavanja Bosne i Hercegovine, ili pre našeg dolaska u to područje, tako nekako, nešto u tom smislu. Jako sam umoran tako da ne mogu da se setim detalja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Ali vi se dobro sećate da, kada ste pitali gospodina Pašića kada je formirana Srpska Republika Bosna i Hercegovina, da je on je rekao da je to bilo pre međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Oko toga se i dvoumim, to je nešto čega i pokušavam da se setim, da li je to bilo pre našeg dolaska tamo ili pre međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine. Znam da je nešto u tom smislu i zato sam želeo da to potražim, ali ne mogu sada da to nađem u svojim beleškama. Mislim da je to bilo pre priznanja Bosne i Hercegovine, ako mogu da nagađam.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li se vi jasno sećate da je on rekao da je to bilo pre međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: To bi trebalo da se potvrdi, ali ja nisam u stanju da vam to sada potvrdim.

TUŽILAC GRUM: Nemam više pitanja.

SVEDOK KIRUĐA: Našao sam, izvinjavam se, to je bilo upravo u trenutku pre nego što ste seli.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Molim vas, pročitajte nam to iz vašeg dnevnika.

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Kaže se: "Ne mogu da kažem", citiram, ja sam ga to pitao, citiram: "Ne mogu da kažem kada je vlada formirana, ali je to bilo pre međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, ako prihvatimo tvrdnju gospodina Pašića koju ste vi ovde zabeležili, da su to događaji koji su prethodili masovnom egzodusu Muslimana iz severne Bosne, onda se to desilo pre međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine?

SVEDOK KIRUĐA – ODGOVOR: Da, to bi bio validan zaključak donet na osnovu ovoga.

TUŽILAC GRUM: Hvala, gospodine Kiruđa.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi ste postavili mnogo pitanja i sada je došao trenutak da dozvolimo ovom svedoku da ode.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam primedbu i na vas i na pitanje tužioca, odnosno navodnog tužioca.

SUDIJA MEJ: A šta je primedba?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Primedba je da ste vi ovakva pitanja, kada sam ih ja postavljao, kvalifikovali kao pravna, i svedoka kao nekompetentnog da odgovara na pravna pitanja, a pravna pitanja se ne mogu razmatrati bez činjenica koje se stave paralelno uz ta pravna pitanja. I želim da podsetim da sam juče svedoka pitao o agresiji hrvatskih snaga sa teritorije Republike Hrvatske na područje Bosne i Hercegovine u reonu opštine Bosanski Brod 26. marta

1992. godine, kada je napravljen masakr čitavog jednog sela srpskog, Sijekovac, i kad su počeli konflikti u Bosni i Hercegovini. Do tada je u Bosni i Hercegovini bilo mirno. Prema tome, pravna se pitanja ovakve vrste ne ...

SUDIJA MEJ: Šta je sve to? Od njega se nije tražilo da iznese bilo kakve vrste pravnih zaključaka. Ja ne želim da o tome sada raspravljamo. Gospodine Kiruđa, hvala vam što ste došli pred Međunarodni sud. Sada možete da se povučete. Dajte svedoku njegove dnevnike, osim ako ih ne želite iz bilo kog razloga, on treba da ima svoje dnevnike.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, naš sledeći svedok je doktorka Bosanac. Meni je jako stalo da ona danas završi svoje svedočenje. Ona je pedijatar, mislim da i dalje obavlja funkciju direktora bolnice, i ona je ovde već pet dana i čeka na svedočenje, čekala je i u vreme kada je optuženi poslednji put bio bolestan. Njeno glavno svedočenje je u suštini uvedeno putem transkripta iz drugog predmeta i to je Pretresno veće usvojilo. Moj predlog je da sada samo naznačimo neke tačke iz rezimea koji smo vam dali, kako bismo se na taj način bavili onim šta je dato u prethodnom svedočenju. Da li je to prihvatljivo za vas?

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs (Nice), ja se bojim da nećemo moći da završimo njeno svedočenje danas sobzirom na to koliko ja sada sati. Mi moramo da napustimo sudnicu u 13.45, jer će se ovde zasedati o jednom drugom predmetu, pa ne možemo duže da zasedamo. Bilo bi razumno da se transkriptu da broj dokaznog predmeta. Mi smo imali mogućnost da to pročitamo tako da ćemo kroz to proći vrlo brzo, ali moram da kažem da, pošto je svedočenje u prethodnoj raspravi trajalo sat i po, jer je pauza bila negde pri kraju, ja predviđam da će unakrsno ispitivanje takođe biti otprilike iste dužine. Prema tome, bojim se da sa njenim svedočenjem ne možemo da završimo danas, koliko god to želeli ili se trudili. Ali kada je reč o glavnom svedočenju, vi možete da prođete kroz njega što je brže moguće.

TUŽILAC NAJS: Da, koliko sam shvatio, svedok je upravo prozvan pa ne želim da gubimo dalje vreme objašnjenjima. Ostatok svedočenja koji se odnosi na Vukovar i o kojem govori ovaj svedok može da se uvede u skladu sa Pravilom 92bis. Znam da uvažene sudije imaju saznanja o ukupnim okolnostima i situaciji u Vukovaru, tako da ja putem ovog svedoka imam nameru

da uvedem nekoliko karata i video snimaka kako biste imali bolji kontekst u vezi sa onim dokazima koji se mogu uvesti ili će se uvesti pismenim putem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej.

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, mislim da sve ovo, i ovo šta sam ranije dobio, apsolutno nije moguće izvršiti unakrsno ispitivanje za sat i po kao što ste vi maločas pomenuli. A podsetio bih vas da ste prošli put kad sam ovu primedbu stavio rekli da ćete imati u vidu da se unakrsno ispitivanje mora odnositi i na transkript i na sve drugo šta ...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, mi nismo doneli odluku o vremenu. Ja sam se samo bavio time u kontekstu da li to svedočenje može da se završi danas i ja sam u tom kontekstu rekao sat i po, kada je reč o transkriptu. Moguće je da će biti daljih dokaza i onda će vam biti odobreno i dodatno vreme. Molim da svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK BOSANAC: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite sedite.

SVEDOK BOSANAC: Hvala.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je vaše puno ime Vesna Bosanac?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Jeste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Po nacionalnosti ste Hrvatica, rođeni ste 1949. godine u Subotici u Srbiji, završili ste medicinu, specijalizirali pedijatriju i postali ste direktor Opšte bolnice u Vukovaru 25. jula 1991. godine?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da bismo bili sigurni da će oni koji ovo suđenje gledaju negde drugde u potpunosti moći da shvate način na koji se izvodi ovo svedočenje, vi ste već svedočili na jednom ranijem suđenju pred ovim Sudom i transkript sa tog svedočenja se uvodi, jednim delom, kao vaše glavno svedočenje. Možda je sada dobar trenutak da damo broj dokaznog predmeta, sa tim da se sačuva jedan broj dokaznog predmeta za dokument koji će se uvesti putem prethodnog svedoka, ako sam dobro razumeo Pretresno veće.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, nisam siguran da sam vas razumeo. Koji dokument je ostao nerešen?

TUŽILAC NAJS: Jedan dokument koji ste vi pomenuli da treba da ...

SUDIJA MEJ: To je bio dokazni predmet Odbrane.

TUŽILAC NAJS: Izvinjavam se, onda je to bio dokazni predmet Odbrane.

sekretar: Onda će se transkript uvesti kao dokazni predmet Tužilaštva broj 379.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja ću sada da rezimiram taj transkript, odnosno pitanja koja su pokrivena u tom svedočenju koje ste ranije dali pred Međunarodnim sudom. Vi ste se bavili etničkim sastavom Vukovara, 43 posto Hrvata, 37 posto Srba i još 19 posto drugih manjina. Paragraf 3, tokom rata koji se nas ovde tiče, koliko je ljudi otprilike ostalo u Vukovaru?
SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: U Vukovaru je ostalo u potpunoj blokadi nakon 25. avgusta oko 15.000 ljudi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Područje koje je ostalo pod hrvatskom kontrolom koje je veličine bilo, približno?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: To je bio centar grada, Borovo Naselje i to je otprilike 10 kilometara dužine i tri kilometra širine, uz desnu obalu Dunava.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tih 15.000 ljudi koji su ostali u Vukovaru, da li su bili raznih nacionalnosti? I koliko vi znate, da li su dve glavne etničke grupe, Hrvati i Srbi, jednako patili tokom napada na Vukovar?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da, sigurno su jednako patili. Ostali su zapravo i Hrvati i Srbi i mnoge druge nacionalnosti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vukovar je bio opkoljen tako da nije bilo moguće da ljudi izađu ili uđu, a takođe ni roba?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pretresno veće zna da Vukovar može da se vidi na strani 23 atlasa, to je područje koje smo stalno gledali. Da bismo pogledali nešto detaljnije, dodaćemo još tri dokaza ovoj karti. Prvi je 326, tabulator 15, molim da se stavi na grafoskop. To je snimak iz vazduha, da biste stekli predstavu o geografskom položaju nešto detaljnije. Tu se vidi Dunav, vidimo vukovarsku bolnicu na zapadnoj obali bliže centru grada, vidimo kasarnu JNA označenu da je na jugu. Molim da to postane dokazni predmet 326, tabulator 15. Sledeći dokazni predmet je 326, tabulator 16. Ovo daje detaljniji pogled bolnice, vukovarske bolnice koju smo videli na prethodnoj karti. Kasnije ćemo se vratiti na detalje bolnice na jednoj drugoj fotografiji, a sada molim dokazni predmet 326, tabulator 17. Ovo pokazuje područje vukovarske bolnice, reku na severu i na istoku i put koji će kasnije postati važan, koji vodi jugozapadno od bolnice. Gospođo, da li su ove karte tačne?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Jesu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U vašem prethodnom svjedočenju, paragraf 4, da li ste se bavili prvim granatiranjem vukovarske bolnice, 15. avgusta 1991. godine, kada su artiljerijske granate došle iz Borova Sela? Da li ste se bavili time kako je 24. avgusta 1991. godine vozilo JNA naletelo na minu i kako su četiri vojnika koji su bili povređeni dovezeni u vašu bolnicu na lečenje? Dva zbog veoma teškog stanja nisu mogli da budu prebačena, ali kasnije su odvedeni na insistiranje vojnika JNA. Je li to tačno? Možete da nam odgovorite sa da ili ne.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sledećeg dana pošto su ti vojnici odvedeni, govorim o paragrafu 6, da li je JNA po prvi put bombardovala bolnicu iako je bila označena velikim crvenim krstom na krovu i jednim koji se nalazio u dvorištu, na zemlji?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste mogli da zaključite da granatiranje dolazi sa položaja koje je držala JNA sa druge strane Dunava i takođe iz Negoslavaca i Borovog Sela, i da su avioni JNA nadletali bolnicu gotovo svakodnevno, od 14. septembra do 17. novembra?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Među bombama je bila jedna koja je eksplodirala na drugom spratu i jedna koja je prošla kroz sve spratove, ali zapravo nije eksplodirala? I svaka od tih bombi je bila težine od 400 do 450 kilograma?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Očigledno da je u Vukovaru bila strašna situacija, Kasetne bombe, bombe sa fosfornim nabojem su korišćene i vaša bolnica je svakog dana primala približno oko 90 ranjenih ljudi?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Bolnica nije branjena, bilo je ranjenih vojnika tamo, ali nije bilo boraca pod oružjem, jer se oružje oduzimalo kada su dolazili u bolnicu. Je li to tačno?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Novembra 1991. godine hrvatski vojnici su doveli tri ranjena vojnika JNA u bolnicu. Vi ste razgovarali sa generalom Rašetom i tražili ste da prestane granatiranje bolnice. Jedan od tih vojnika je uzeo telefon i razgovarao sa generalom, da mu kaže da se bolnica granatira. Rašeta je rekao da će pokušati da uradi nešto u vezi sa tim, ali se ništa nije desilo.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Niste mogli da se snabdevate lekovima, jer ste bili u opsadi, snage su opkoljavale grad. Bilo je i neizbežnih nestašica hrane. Gospodo doktore, da li ste vi protestvovali u vezi sa onim šta se dešavalo u Vukovaru?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da, svakodnevno sam slala apele i proteste sa zamolbom za deblokadu, za pomoć, za prestanak granatiranja bolnice.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Te proteste se upućivali JNA, kao što smo već čuli, pomoćniku načelnika Generalštaba JNA i takođe generalu Rašeti, komandantu JNA u Zagrebu?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste i dalje mogli da šaljete faksove i da telefonirate?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Pa mogla sam do 15. novembra slati faksove, a telefonom sam mogla skroz do kraja, dok me nisu zapravo zarobili, do 20.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Među ljudima sa kojima ste komunicirali, da li su bili i lord Karington, gospodin Genšer (Hans-Dietrich Genscher) i gospodin van den Bruk (Hans Van Den Broek)?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ja sam slala te moje apele i zahtijeve za pomoć Evropskoj promatračkoj misiji u Zagrebu i molila da tim političarima koji su ondje imali utjecaj na rat i mir u bivšoj Jugoslaviji prosljede te faksove.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Štampana je knjiga i kopije su na raspolaganju Pretresnom veću, a takođe je obezbeđen i prevod svih onih pisama koja ranije nisu bila prevedena ili napisana na engleskom. U toj knjizi se nalaze apele koje ste vi slali u to vreme. Je li tako?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS: Molim da dobijemo novi broj dokaznog predmeta.

sekretar: To je dokazni predmet broj 380.

TUŽILAC NAJS: Ne znam da li ste dobili kopiju, mi možemo da stavimo pred doktorku originalnu knjigu.

SUDIJA MEJ: Pazite na vreme, da li vam treba mnogo vremena za to. Ovo je možda zgodan trenutak za pauzu.

TUŽILAC NAJS: Da, možda jeste, ali bi onda možda Pretresno veće moglo tokom pauze da pogleda ovu knjigu, ako bi našlo vremena, tako da ima predstavu o njenom formatu. U tom slučaju bih ja onda mogao da se time vrlo kratko pozabavim.

SUDIJA MEJ: Onda ćemo sada da napravimo pauzu. Doktorko Bosanac, sada ćemo da napravimo pauzu na 20 minuta. Molim vas, imajte na umu da

tokom ove pauze i svih ostalih pauza da ni sa kim ne razgovarate o vašem svedočenju dok se ono ne završi, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Da, sekretar treba da ispravi neke brojeve.

sekretar: Časni Sude, u vezi karata, dokazni predmet 326, tabulator 15 koji pokazuje Vukovarski kraj, to jest vukovarsku bolnicu treba ustvari da bude tabulator 16. A tabulator koji je prethodno bio obeležen kao 16, treba da bude 17, a onaj koji je prethodno obeležen kao 17, treba da bude tabulator 18. Hvala vam.

TUŽILAC NAJS: Zahvaljujem, moja je greška što sam ih pogrešno obeležio. Doktorka, vraćamo se sada na komunikacije koje ste vi imali sa spoljnim svetom. Sud sada ima dokazni predmet broj 380. Pretresno veće je imalo priliku da tokom pauze pogleda taj dokazni predmet. Mi imamo original, imamo par kopija, da li neko želi da vidi originale?

SUDIJA MEJ: Da, bilo bi vrlo zgodno da pogledamo original.

TUŽILAC NAJS: Razlog zašto ne uvodimo originale je to što imamo ograničen broj originala i što nije svaka strana prevedena na odgovarajuće jezike za upotrebu u ovom Sudu. Tako da to možda i može da bude deo dokaznog predmeta, iako nije apsolutno kompletan.

SUDIJA MEJ: Možda Sekretarijat (Registry) može da zadrži original za sada.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Doktorka, vidimo iz ove knjige da ste vi pisali pisma, žalbe, zahteve, izjave zabrinutosti i da ste tražili pomoć ili je to bilo pisano u vaše ime, od 20. oktobra pa sve do kraja, ja mislim novembra 1991. godine. Obeležio sam, označio sam jedno pismo koje treba da se stavi na grafoskop. Molim da se pokaže prvo originalna hrvatska verzija na grafoskopu, tako da možemo da vidimo šta ustvari gledamo. Pretresno veće će da pogleda, to je otprilike na dve trećine i broj je 72539, to je ERN broj na vrhu. Ono šta vidimo je da na ovom pismu postoji nešto napisano rukom, vidimo i potpis u rukopisu. Molim da se ta kopija sada da doktoru, a da se kopija stavi na grafoskop, to jest naredna strana da se stavi na grafoskop. Pismo je

datirano na 7. novembr, upućeno je Evropskoj misiji u Zagrebu i tu se govori o situaciji u bolnici, pominje se tenkovska granata i ugrožavanje života novorođenčadi i tako dalje. Četvrti paragraf: "Molim hitnu obustavu vatre i povlačenje JNA iz područja opštine Vukovar i dalje, van dometa teške artiljerije. Radi verifikacije, a za potrebu istinitosti za gospodina Rašetu i sve ostale odgovorne za ovaj masakr nad bolnicom, zamolila sam ranjene vojnike JNA da posvedoče svojim potpisom" i potpisi koje smo videli na drugoj strani su zapravo bili potpisi vojnika JNA, ranjenih vojnika. Srđan Miljković, to je vojnik JNA iz Niša, takođe Jović Saša, vojnik iz Beograda i Pavle Teofanić, rezervista JNA. Da li je to tačno?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su oni potpisali to pismo zbog položaja u kojem su se nalazili, u kojem su bili i oni i vi?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS: U redu, da sada pređemo na to kako bolnica izgleda sada. Molim da se pogledaju fotografije, to je sledeći dokazni predmet.

sekretar: To je dokazni predmet Tužilaštva 381.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da imamo tri fotografije, molim da se prva stavi na grafoskop. Da li se ovde vidi bolnica? Mi smo već videli njen pravougaoni oblik, onako kako je ona rekonstruisana posle rata?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sa leve strane, malo je to teško da se vidi na ovoj fotografiji, da li postoji put kojim se ulazi i izlazi iz bolnice?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To postaje značajno kasnije. Pogledajte sledeću fotografiju, molim vas, gde se isti taj put vidi iz jednog ugla, a na poslednjoj fotografiji se vidi iz drugog ugla. Tu se vidi pogled otpozadi, možemo da vidimo put sa desne strane, a na trećoj fotografiji se vidi sam taj put za automobile. I kao što sam rekao, to će biti bitno kasnije. Molim video kabinu sada da nam pusti video snimak bolnice. I tome takođe treba dati novi dokazni broj. Nema transkripta, ali možda svedok može da nam nešto kaže o tome onako kako budemo gledali video, a ja ću postavljati neka pitanja dok ide snimak.

(Video snimak)

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li da nam kažete šta gledamo, doktorka?
SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Gledamo zapravo evakuaciju ranjenika u sanitetskom vozilu. Ovo je ulaz u bolnicu. Ovo je hodnik ispod protuatomskog skloništa. Na desnoj strani se vrata vide, ulaz u sklonište. Ovo je prostorija u protuatomskom skloništu, gde su ležali najteži pacijenti nakon operativnog zahvata. Ovdje vidimo isto taj hodnik ispred skloništa gdje su bili ranjenici. Ovako je izgledala bolnička zgrada 1991. godine, prije obnove.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li da nam kažete tačno kada je sniman ovaj video snimak? Ako ne, nije bitno.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ovdje se može vidjeti kada je ta avionska bomba eksplodirala na drugom katu, na kirurgiji. Znači, iza 5. desetog, ali ne mogu reći tačno datum. Ovo je unutrašnjost bolničke zgrade, na tom katu nakon što je bomba pala. Ovo je hol u suterenu gde je, isto tako veliki. Ovo se vidi prolaz te bombe kroz pet etaža, od krova pa do ulaza u sklonište, te velike bombe avionske od 450 kilograma koja nije eksplodirala nego je pala na krevet sa jednim pacijentom. Ovo se vide lječnici neki na jednom od naših radnih sastanaka. Ovo je unutrašnjost bolnice, tu ima datum 17. oktobar, 5. oktobar. To je tačno taj datum kad je ta avionska bomba pala. Evo, ovdje se vidi tačno kako je pala i slomila taj krevet. Ovdje se vidi ta rupa na stropu kroz koji je pala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovde vidimo britanskog novinara. Šta ovde vidimo, ovde oko britanskog novinara?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ovo su neke medicinske sestre i osoblje koje priprema pacijente za evakuaciju. U ovo vrijeme ja više nisam bila u bolnici, ali sam vidjela te video snimke. Ovdje vidimo kako se neki pacijenti, neki civili kreću u evakuaciju, zapravo većina žena, stare žene i djeca.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste da je to nakon što su vas odveli i zatvorili?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ovo se dešavalo 20. u srijedu prije podne, nakon što su mene odveli iz bolnice.

TUŽILAC NAJS: Na osnovu prisustva osobe u belom odelu, Martina Bela (Martin Bell), vidimo da je novinarima bilo omogućeno da vide šta se dešavalo u ovoj fazi.

SUDIJA MEJ: Ovo je 20. novembar.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, 20. novembar. A ovde, možete li da nam nešto kažete o ovome?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ovo su leševi poginulih zadnjih nekoliko dana prije okupacije Vukovara, koji još nisu uspjeli biti sahranjeni u tom periodu, ali su poginuli pre okupacije, to vidim po ovom jednom djetetu. Ovo je crveni križ koji je bio u dvorištu bolnice.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala vam. Sada se vraćamo na rezime, vraćamo se na prethodno svedočenje i stavljamo stvari u kontekst. Doktore, 17. novembra da li je JNA prestala da granatira bolnicu, kao što ste rekli u ranijem svedočenju? I u novembru, da li je više od 100 starih i bolesnih i 250 ranjenih ljudi bilo u bolnici u to vreme? Bilo je tu i majki i novorođenčadi i tako dalje.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste dogovorili evakuaciju putem telefona sa hrvatskim Ministarstvom zdravlja i sa doktorom Hebrangom. Da li ste organizovali da evakuacija počne 18. novembra i da li su vas obavestili da je napravljen dogovor o uslovima evakuacije? Časni Sude, taj dogovor je ustvari jedini prilog svedočenju iz prethodnog predmeta i može da se nađe na predzadnjoj strani dokaznog predmeta 379. I ponovo, to je deo prethodnog svedočenja, dodatak i nije potrebno da se detaljno bavimo time. Gospođo doktore, dogovorena su konkretna pitanja i konkretni uslovi te evakuacije, zar ne?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da, taj sporazum je potpisan u Zagrebu u Evropskoj promatračkoj misiji, gospodin ...

prevodioci: Da li svjedok može da ponovi ime osobe koja je potpisala sporazum?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Je to potpisao i predstavnik Međunarodnog crvenog križa, a sa strane jugoslavenske armije general Andrija Rašeta i za hrvatsku vladu tadašnji ministar zdravstva, profesor Andrija Hebrang. Po tome je trebala biti neutralizirana bolnica i izvršena evakuacija 18. novembra ujutro u 8.00, sa tim da su trebale doći tri ekipe Međunarodnog crvenog križa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A možete li da nam kažete šta se desilo, vi ste u prethodnom svedočenju već to rekli, pa to možemo brzo da pređemo. Ti timovi nisu došli, stupili ste u kontakt sa generalom Rašetom ponovo, i on vam je rekao da razgovarate, savetovao vas je da razgovarate sa pukovnikom Mrkšićem. Rečeno vam je da su predstavnici Međunarodnog komiteta crvenog krsta i JNA na mostu blizu bolnice. Otišli ste na most da pokušate da dovedete te ljude do bolnice i kad ste došli na most, videli ste vojnike JNA i ljude koje ste opisali kao četnike. Videli ste ih kako druge ljude teraju, izbacuju iz kuća i kako ih ukrcavaju na kamione koji su tu bili, a lokalni komandant JNA ništa nije znao o lokaciji evropskih posmatrača ili ljudi iz Međunarodnog komiteta crvenog krsta koji su trebali da organizuju evakuaciju. I vi ste se vratili u bolnicu, kako kažete u svom prethodnom svedočenju, kada se pojavio džip i od vas je traženo da odete u Negoslavce, to je nekoliko kilometara južno od Vukovara i može da se vidi u atlasu na strani 23. I vi ste otišli u taj grad ili u to selo, u jednu privatnu kuću gde ste videli pukovnika Mileta Mrkšića, sa kojim ste razgovarali o problemu. I na kraju, on je pristao na evakuaciju. Vi ste se odatle vratili u bolnicu da čekate da počne evakuacija. Usput ste videli jedan beli kombi koji je pripadao posmatračima Evropske zajednice. Odveli su vas nazad u bolnicu. Kada ste se vratili u bolnicu, poslali ste nekoga da potraži vašeg svekra i svekrvu, i oni su pronađeni i dovedeni u bolnicu. Vaš svekar je posle toga uhapšen i njegovo telo je bilo među telima koja su pronađena u Ovčari u masovnoj grobnici, na šta ćemo se ukratko vratiti kasnije. Naravno, svi su tada u bolnici bili jako preplašeni, bilo je jako puno vojnika, a nije bilo nikoga iz Međunarodnog komiteta crvenog krsta, bolnici su čuvali vojnici JNA. U vašoj bolnici su bili predstavnici lokalnog Crvenog krsta. Vi ste obišli sve spratove, vladala je panika. Vi ste krenuli da smirite ljude i sreli ste osobu po imenu major Šljivančanin, mislim da ste ga tada prvi put videli. Videli ste da iz bolnice izvode civile i da ih utovaraju na kamione. Pitali ste Šljivančanina šta se dešava. On je rekao da je plan bio da se prvo evakušu ranjenici, a onda civili. Rekao je da ih vode u "Velepromet". Vi ste protestovali zato što evropski posmatrači i Međunarodni komitet

crvenog krsta nisu bili prisutni, ali Šljivančanin se nije osvrtao na vaše proteste. To je sve pokriveno u vašem prethodnom svedočenju. Da li je to tačno?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Negde oko 19.00 Šljivančanin je došao u vašu kancelariju sa osobom iz Međunarodnog komiteta crvenog krsta, to je bio gospodin Nikolas. Šljivančanin je tražio spisak ranjenih. Vi ste mu dali tri kopije tog spiska i dali ste jednu gospodinu Nikolasu koji je rekao da će se vratiti narednog dana. Isti oficir JNA vas je ponovo te večeri odveo u Negoslavce, i kada ste tamo došli, da li ste videli Šljivančanina koji je rekao da pukovnik Mrkšić nije tamo zato što je na jednom drugom zadatku, neko drugi je bio tamo ko je bio zadužen za sve, i za kontakte sa vama. Šljivančanin vas je pitao koliko bi predsednik Tuđman platio za vas. Odveli su vas u jednu školsku zgradu i držali zarobljenu preko noći. 20. novembra su vas vratili u bolnicu. Od tada vam više nije bilo dozvoljeno da koristite telefon zato što je tamo bio jedan oficir JNA sa puškom. Šljivančanin je došao u 7.00 i naredio vam je da sazovete sastanak medicinskog osoblja kome se onda on obratio. I vi ste se povinovali, iako ste rekli da želite da čekate predstavnike Međunarodnog komiteta crvenog krsta. Isti vojnik koji vas je vodio u Negoslavce je ušao i rekao da je imao naređenje da odvede vas i Marina Vidića na pregovore sa Međunarodnim komitetom crvenog krsta. Međutim, ispostavilo se da to nije tačno. I kada su vas izvodili napolje iz bolnice, videli smo kako taj put ide od jedne strane bolnice do druge, vi ste izašli na jednu stranu i šta ste videli da se dešava na drugoj strani tog puta?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Vidjela sam da veliki broj bolničkog osoblja zapravo čeka vani da se pripremi evakuacija. Jedna me je medicinska sestra pitala kud me vode, ja sam rekla na pregovore, da ću se brzo vratiti i onda sam otišla i više se nisam vraćala. Više mi nisu dopustili da se vratim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Odvedeni ste, a kao posledica tih pogrešnih informacija koje su vam dali, vi niste otišli na pregovore već u kasarnu JNA koju smo videli na karti, u južnom delu grada, gde su vas držali u jednoj sobi čitav dan, tako da niste mogli ni da vidite šta se dešava u bolnici niti ste mogli da se žalite, niti da protestujete. U 18.00 vam je rečeno da je došlo do neakvih promena i da je Međunarodni komitet crvenog Krsta već obavio evakuaciju. Držali su vas preko noći i narednog jutra su vas odveli u Sremsku Mitrovicu. Da li je to sve tačno?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Jeste. Po noći su me vodili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada ćemo da pogledamo jedan postojeći dokazni predmet, to smo već ranije videli, to je dokazni predmet 342, tabulator 10, to je video snimak sa vukovarskog mosta gde se vidi Šljivančanin. Pretresno veće možda želi da se podseti na osnovu karata da postoje dva mosta. Jedan se vidi sa drugog mosta i Šljivančanin je okrenut leđima mostu, on stoji na jednom mostu, a leđima je okrenut prema drugom mostu na koji pokazuje čovek iz Međunarodnog komiteta crvenog krsta. Dokazi će pokazati da u vreme tog razgovora, konvoj sa ljudima koji su izvedeni iz bolnice prelazi preko drugog mosta. U jednom trenutku ću ja da zaustavim video snimak da vam skrenem pažnju na jednog vojnika sa šlemom i njega će identifikovati sledeći svedok koga ćemo pozvati. Ja ću vam ga sada pokazati tako da sledeći put ne bi bilo potrebe da ponovo puštamo ceo video snimak.

(Video snimak)

(Kraj video snimka)

TUŽILAC NAJS: Možete li da pustite zvuk, molim vas. Časni Sude, treba da postoji transkript uz originalni dokazni predmet, nadam se da ste ga dobili. Ako ne, imamo kopije toga.

(Video snimak)

(Kraj video snimka)

TUŽILAC NAJS: Molim da se zaustavi video. Osoba na koju skrećem pažnju Pretresnoge veća se trenutno vidi u donjem levom uglu ekrana. Imaćemo bolju sliku malo kasnije.

SUDIJA MEJ: Mislim da mi imamo pogrešan transkript.

TUŽILAC NAJS: Sada ćete dobiti pravi.

(Video snimak)

(Kraj video snimka)

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dovoljno smo gledali ovaj snimak, a videli smo ga i ranije. Gospodo, ovaj visoki čovek sa brkovima koji govori, da li je to Šljivčanin koga ste vi videli par puta pod okolnostima koje ste opisali u prethodnom svedočenju?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li sam bio u pravu kada sam na početku rekao sudijama da pogledaju levo, jer je levo, tamo gde je pokazivao čovek iz Međunarodnog komiteta crvenog krsta, drugi most, most preko koga su odvedeni ljudi iz bolnice, koliko smo mi to shvatili?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS: Molim vas da sada pogledamo sledeći video snimak koji treba da dobije novi broj dokaznog predmeta.

(Video snimak)

Veselin Šljivčanin: Padalo oko 400 do 500 granata... Sinoć izvršili zarobljavanje ostalih ustaških formacija i drugog dijela građana bio sam ponosan na svoje vojnike koji ni jednog trenutka nisu pokušavali nikome da se svete nego su im pružali pomoć koliko god je trebalo. I sve vojnike naše i sve starešine učimo i obučavamo da je velika humanost i velika čast pomagati svakom čoveku i svakom narodu. Ujedno, gospodine, radi o jednom prljavom ratu koji nije do sada vođen ovako u istoriji. Jugoslovenska narodna armija je nikla iz one armije narodne koja je u Drugom svjetskom ratu sa ostalim saradnicima se zajedno borila protiv fašizma.

Prevodilac: Da li su vojnici koji su tu bili otišli kućama, svojim porodicama ili ...

Veselin Šljivčanin: Ne, naši vojnici su zajedno na položajima, učestvovali su zajedno u izvođenju, u oslobađanju grada Vukovara.

Prevodilac: Da li postoji bilo kakva mogućnost da se dogovorimo sa njima iz severnog, te severne grupe da se nekako dođe do bolnice?

Veselin Šljivčanin: Ne, ne. Ja mislim da to trenutno ja ne mogu obezbjediti. To može da riješi, jer na tom dijelu gdje postoji prelaz preko rijeke Vuke između nas i te operativne grupe sever postojala su minska polja i nismo sig-

urni da vas vodimo tamo gde nije bezbedno. Mi još nismo završili deminiranje tih minskih polja.

Prevodilac: *Nećemo da vas vodimo tamo ...*

Veselin Šljivančanin: *Dajte da ja razgovaram sa kolegom ...*

Novinar RTB: *Pošto je obišao kasarnu, u Negoslavcima se zadržao kraće vreme, ovde razgovarao sa komandantom operativne grupe pukovnikom Miletom Mrkšićem i članovima njegovog štaba.*

Mile Mrkšić: *Ovo je selo Negoslavci, tri kilometra južno od Vukovara.*

(Kraj video snimka)

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospođo doktore, u vreme kada su ovi događaji snimani, naravno od tada ste vi mogli u svom sećanju da se saberete i da složite sve ove događaje, ali u vreme kada je snimjen ovaj video snimak, da li ste vi tada već bili zarobljeni?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šljivančanin je naravno isti onaj čovek kojeg smo videli i ranije. Mrkšić koji razgovara sa Sajrusom Vensom, da li je to isti onaj čovek sa kojim ste se vi sreli i razgovarali kada su vas odveli u Negoslavce? Mislim da ste tamo bili sa njim jednom ili dva puta.

SUDIJA MEJ: Možemo li da dobijemo broj dokaznog predmeta za ovaj video snimak?

sekretar: Video snimak bolnice bez zvuka je dokazni predmet 382, a video snimak evakuacije je broj 383.

SUDIJA KVON: Gospodine Najs, možete li da mi kažete datum posete gospodina Vensa?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da je to 19. novembar, ali gospođa doktor možda može da se seti.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da, 20. oko 10.00.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kao što sam rekao, jedan svedok koji će kasnije svedočiti je bio, u stvari učestvovao je u ovim pregovorima ili tačnije razgovorima, sastancima. Sada smo na paragrafu 31. Gospođo doktore, vas su držali kao zatvorenika u Sremskoj Mitrovici, a takođe i u Beogradu. Je li tako?
SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko nedelja su vas držali u zatvoru?
SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Tri tjedna.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tokom vašeg zatočeništva, šta ste primetili u vezi sa ispitivanjem, odnosom prema zatvorenicima i tome kako su izgledali zatvorenici posle ispitivanja?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Prvi dan sam bila u samici, a iza toga u jednoj sobi sa još 65 žena iz Vukovara, i zadnja dva dana sam bila u Vojno-istražnom zatvoru u Beogradu, dva dana. Kada su me provodili na ispitivanje, vraćali sa ispitivanja vidjela sam, vidjela sam ljude koji su bili istučeni i čula sam krike i veliki broj batinanja po noći.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaš suprug je takođe držan u zatvoreničkim logorima u Srbiji, uključivši Sremsku Kamenicu i Stajičevo?
SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako su se prema njemu odnosili, koliko ste vi to znali?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Tako, vrlo brutalno, imao je jako puno udaraca i prijeloma rebara, udaraca po glavi. Po cijeli dan je bio u komi. Ima velike posljedice kao zarobljenik, koji je doživio u Stajičevu i Kamenici. Posjetili smo lorda Karingtona u decembru 1991. godine moj suprug i ja. Insistirala sam da, da utječe na to da se nađu ljudi ...

SUDIJA MEJ: Možete li samo malo glasnije da govorite, prevodioci su zamolili.

SVEDOK BOSANAC: Moj suprug je bio sa mnom kod lorda Karingtona i insistirala sam da traži od gospodina Miloševića da pusti Vukovarce, jer sam čula da tih dana ide na pregovore sa njima. Još nismo znali gdje su ranjenici, ni moj svekar, ni rođaci. Međutim, kasnije smo saznali da su na Ovčari ubijeni. Tako da je gospodin Karington znao i za logor "Stajičevo", ali na žalost nisu

pustili ljude, tek su ih pustili one koji su preživjeli u proljeće, ljeto 1992. godine, a mnogi su pobijeni. Još uvijek se ne zna za 400 ljudi iz Vukovara, točno 396 gdje su, iako je identifikovano do sad 45 masovnih grobnica.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pokreti ljudi za koje se zna da su ubijeni na Ovčari vide se na dve fotografije koje, i dva plana koji su napravljena uz vašu pomoć. Je li tako? Molim da prvo vidimo ta dva plana, te skice. Molim da prvu stavimo na grafoskop, da mu se da broj i da ga kratko prokomentarišemo.

sekretar: To je dokazni predmet Tužilaštva broj 326/19.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Po vašem shvatanju, da li ta maršruta od bolnice do Ovčare ide pored JNA, izvinjavam se, ovo nije pravi plan. Molim prvo da stavimo prvi plan, prvu skicu, jer će to onda da bude logičan redosled. Da li je to maršuta od bolnice preko mosta gde je Šljivančanin stajao na drugom mostu, paralelno sa ovim i zatim dole, do kasarne JNA? A onda druga skica, ova druga mapa pokazuje maršutu od kasarne do hangara u Ovčari i na kraju grobnicu onih koji su ubijeni. Možda bismo mogli da damo isti broj za obe mape. Da li je to moguće? Nije. U redu, onda to prepuštam sekretaru.

sekretar: Karta koja pokazuje maršutu je 326/20.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, vidite da su različiti identifikacioni brojevi stavljeni na različite tačke duž ove maršute. Sledeći dokazni predmet je jedna zbirka fotografija. Proći ćemo kroz to brzo, ne tražim od Pretresnog veća da to sada uradi, ali možete da povežete brojeve koji se nalaze u donjem desnom uglu ovih fotografija sa mestima koja su obeležena istim tim brojevima na karti, tako da možete da vidite na koji način su ljudi odvođeni. Počecemo sa fotografijom broj 1, to je fotografija bolnice. Fotografija broj 2 je na putu do mosta. Fotografija broj 3 je ponovo na putu do mosta. Fotografija broj 4 je na samom mostu, vidimo most na desnoj strani. Fotografija broj 5 je nešto južnije od mosta. Izvinjavam se, fotografija 5 je takođe fotografija mosta, kao i fotografija broj 6. Tu se vide i jedan i drugi most, fotografija broj 7. Fotografija broj 8 pokazuje deo maršute južno od mosta prema kasarni. Fotografija broj 9 isto to, i fotografije broj 10 i 11 takođe. Zatim posle ove fotografije, sledeću fotografiju molim, sledeću. To je to. Ovo je kasarna. Koliko smo shvatili, tu su ljudi držani neko vreme. Zatim, sledeća fotografija je slična.

Zatim dolazimo, molim vas sledeću fotografiju, i sledeću. Ovo je put od kasarne do Ovčare. Zatim možemo da pratimo tu maršutu. Sledeća fotografija je kroz selo, put kroz selo. Sledeća fotografija. Sledeća fotografija. Sada vidimo po prvi put hangar u Ovčari. Sledeća fotografija, nešto bliži snimak hangara. Sledeća fotografija. Sledeća. Ovo je hangar gde su držani ljudi. Tu je sada poljoprivredna oprema. Sledeća fotografija. Sledeća. Poslednja fotografija pokazuje maršutu od hangara, gore levo na dole. Pri dnu fotografije, desno je jedna od grobnica gde su po vašem saznanju sahranjeni neki od ubijenih na Poljoprivrednom dobru "Ovčara". Je li tako?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Samo da podsetimo sudije, da li su svi oni koji su odvedeni pronađeni u toj grobnici ili se za veliki broj jednostavno i dalje ne zna?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ne zna se još za veliki broj. Odvedeno je šest autobusa. Šest autobusa je odvedeno, ali tamo je nađeno u toj grobnici 200 mrtvih tijela, od kojih je za sada identificirano 186.

TUŽILAC NAJS: Poslednji dokazni predmet molim. To je dodatak.

SUDIJA MEJ: Molim vas broj za fotografije.

sekretar: Fotografije će biti dokazni predmet Tužilaštva broj 384.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Poslednji dokazni predmet za koji predviđam da bi mogao da bude dokazni predmet broj 385, to su strane od 44 do 50.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Poslednji dokazni predmet, su strane 44 do 50 optužnice, hrvatske optužnice, koje su ovde označene plavom, žutom i zelenom bojom. Vi ste označili ovaj spisak imena, odnosno on je označen po vašim uputstvima. Kakvo je značenje ovoga šta je obeleženo plavo?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ovi koji su obilježeni plavom bojom su zaposlenici tadašnjeg medicinskog centra "Vukovar". To su većina vozači,

majstori. Oni su isto odvedeni toga jutra u te autobuse zajedno sa nekim ranjenicima i identificirani su na Ovčari.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: 19 njih, da li ste vi neke od njih lično identifikovali ili ste se oslanjali na identifikaciju drugih?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Oni, ti ljudi koji su pobijeni na Ovčari su 1995. godine, kada je identificirana masovna grobnica, 1996. godine su odvedeni na sudsku medicinu, na Medicinski fakultet u Zagrebu. I tamo su familije pozivane koje su tražile svoje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Dakle, 19 radnika, 19 zaposlenih obeleženih plavom bojom. Žutom bojom su obeležena deca mlađa od 18 godina, jedan, dva, tri, četvoro njih. A zelenom bojom su obeleženi članovi vaše porodice. Vidimo dva imena. Možete li da nam, molim vas, kažete nešto više o članovima vaše porodice koji su tamo ubijeni? Već ste spomenuli vašeg svekra.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Moj svekar je čekaio evakuaciju u bolnici zajedno sa mojom svekrvom i mojom mamom, i bio je star i bolestan i bilo mu je teško sjediti celu noć. Jedan vojnik jugoslavenske vojske je prošao kroz bolnicu i rekao da svi oni koji mogu hodati izađu van, i on je izašao van da prohoda i da vidi kad će biti evakuacija. I kad je izašao, tako su ga otjerali u taj autobus i poslije se više nikad nije javio dok nismo ga identificirali da je ubijen na Ovčari. A ovaj drugi naš rođak, Bosanac Tomislav, on je bio civil koji je bio u pratnji svoje supruge. Njegova supruga je bila teško ranjena medicinska sestra, jedva je preživjela. Ja sam posebno pitala majora Šljivčanina da li mogu članovi obitelji uz ranjeno osoblje i ranjenike sve koji su bili ići u pratnju, i on je rekao da mogu. Međutim, evo i ovaj naš rođak je isto tako odveden i ubijen na Ovčari.

TUŽILAC NAJS: Hvala vam, doktorka Bosanac. Hvala što ste dozvolili da ovako brzo prođemo kroz vaše svedočenje. Sada će vam druga strana postavljati pitanja.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pre nego što vidimo šta se stvarno dešavalo u Vukovaru kažite mi da li je tačno da su pripadnici Zbora narodne garde, hrvatske vojske, policije boravili u većem broju u bolnici i odatle otvarali vatru na JNA?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vidim, vaše kolege lekari koji su bili sa vama tada u bolnici tvrde drugačije?

SUDIJA MEJ: Svedok ne može time da se bavi. Ona ne zna šta su drugi ljudi rekli. Vi morate da se bavite njenim svedočenjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja se bavim njenim svedočenjem, ali želim da komentariše tvrdnju njenog kolege. Na primer, ja to imam, gospodine Mej, u sudskom zapisniku sa saslušanja svedoka, za koji smatram da ga treba predočiti ovoj svedokinji da bi se možda podsetila na ono šta tvrdi, da li je tačno ili nije. Evo najpre Mladen Ivanković, vaš kolega, šef hirurgije koji je saslušan pred Sudom kao svedok kaže da od trenutka kada je bilo dovedeno pet ranjenih Srba koje su čuvali pripadnici hrvatskog MUP-a, dakle od početka maja 1991. godine pa do ovih događaja o kojima vi govorite, sve vreme su bili pripadnici Zbora narodne garde i MUP-a u bolnici.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: To nije tačno. Ja sam bila direktor te bolnice i ja tačno znam što se dešavalo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: On kaže: "Nisu ni izlazili do oslobođenja bolnice 19. novembra 1991. godine". A takođe kaže da je u bolnici boravilo između 100 i 150 naoružanih ljudi, u bolnici je ...

SUDIJA MEJ: Dozvolite svedoku da odgovori na to. Dozvolite da odgovori na tu tvrdnju.

SVEDOK BOSANAC: Ono nije tačno. U bolnici su boravili medicinsko osoblje među kojem je bio doktor Ivanković, ranjenici, bolesnici, drugo pomoćno osoblje. Postojala su dva zadužena čovjeka iz policije. Jedan je bio Tomislav Hegeđuš koji je popisivao mrtve, jedan je bio Branko Lukinda koji je imao zadatak da kod doveska ranjenih hrvatskih vojnika preuzima

oružje i da ga nosi u zgradu policije. Tako da u bolnici apsolutno nije bilo niti oružja niti naoružanih hrvatskih vojnika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi tvrdite da je ovo netačno, da je bilo između 100 i 150 naoružanih vojnika u bolnici?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Točno. Ne, to nije točno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću dati kasnije ovaj sudski zapisnik kao dokazni predmet, ali sa tim imam još pitanja, pa ću ga ...

SUDIJA MEJ: Videćemo. Moraćemo ovo da razmotrimo. Taj doktor Ivanković, šta je on bio po nacionalnosti?

SVEDOK BOSANAC: On je bio Srbin, zapravo iz istočne Hercegovine je on.

SUDIJA MEJ: Da li je on bio u bolnici sve vreme opsade?

SVEDOK BOSANAC: Da. Pokušao je zapravo pobjeći. Onda je bio ranjen, onda su ga ponovo ranjenog vratili. Ja sam zahtjevala od svog osoblja da ne napušta bolnicu, jer je bilo jako opasno. Stotine granata su padale svakoga dana na bolnicu i zahtjevala sam da niko ne izlazi van. Pet djelatnika bolnice je poginulo od granata prije okupacije, 19 je ubijeno na Ovčari. Još se za trojicu ne zna gdje su, a imamo informacije da je pet civila i medicinskih sestara ubijeno nakon okupacije, između 300 ubijenih nakon okupacije Vukovara. Znači 300 ubijenih Hrvata i nesrba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, znate li nešto o tvrdnji, ja imam u vidu da je on kao svjedok pred Sudom bio obavezan po zakonu da govori istinu, da su noću dolazili takođe naoružani gardisti? Između ostalog, imali su snajperske puške, peli se na krov bolnice, vraćali se sa krova po noći, nekad je to bilo u jutarnjim časovima. Kad je jedna avionska bomba pala na bolnicu, on kaže: "Obavešteni smo da je prethodno sa krova bolnice neko pucao na avion". Je li to tačno ili nije?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ne, to nije, to apsolutno nije tačno. Doktor Ivanković je radio svoj posao kirurga i zadržavao se cijelo vrijeme u suterenu u skloništu, a ja odgovorno tvrdim da nikada naoružani vojnici nisu išli na krov bolnice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. On pored tog krova koji pominje kaže i da su ispred bolnice, iz parka i iz dvorišta "Elektroslavonije" u blizini bolnice, pripadnici Zbora narodne garde gađali položaje JNA iz njihovih topova. Nakon toga, padale su granate oko njih sa tih mesta gde su gađali, a neke su pogađale i bolnicu. Je li to tačno što on kaže?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Nije tačno. Iz okolice bolnice nije ni jedan top hrvatske vojske, odnosno Zbora narodne garde pucao. To nije apsolutno tačno, ali je tačno da je svakoga dana više od stotinu granata i avionskih bombi padalo u najbližu okolicu i na samu bolnicu. Jedna granata je pogodila i ovu prostoriju gde su ležali ti vojnici jugoslavenske vojske, ali svakodnevno je preko 70, 80 granata padalo na bolnicu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi da li se sećate kad je doktor Kušt, po nacionalnosti Hrvat, je li tako, anesteziolog koji je došao iz Zagreba, upravo od vas tražio da zabranite ljudima da pucaju sa krova bolnice?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: To nije istina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: O tome takođe postoje zapisi.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: To nije istina. Vi možete, odnosno Sud može ako želi pozvati doktora Kušta. To nije tačno, jer nikada sa krova bolnice niko nije pucao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je lično ovaj doktor Ivanković, sad prelazim ponovo na doktora Ivankovića, sa ovog Kušta, jer on o tome govori u svom iskazu, tražio da morate da nešto preduzmete da se spreči to, dakle otvaranje vatre iz objekta bolnice? I da ste vi stalno govorili da se izdrži samo još par dana, tačnije još tri dana i da će sve da bude rešeno. Je li to tačno ili ne?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ne. Doktor Ivanković je od mene tražio da poduzmem nešto, da zovem vojarnu da se prestane gađati bolnica. Ja jesam zvala i vojarnu, odnosno kasarnu jugoslavenske vojske kao i mnoge druge, što ovdje postoje dokazi, ali nikada iz bolnice nitko nije pucao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vaš kolega doktor Vladimir Emedi, dakle takođe čovek koji nije Srbin i takođe je radio u bolnici u to vreme, kaže da ste vi dozvolili unošenje oružja u bolnicu i da vas je on u vezi sa tim upozoravao. Ja imam i njegovu izjavu datu istražnim organima. On kaže: "Kao

direktor ustanove, dozvoljava unošenje oružja u bolnicu. Na upozorenje kolega da se oduzme oružje nije preduzela ništa”.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: To nije tačno. Rekla sam da je od ranjenih vojnika oduzimano oružje, a doktor Emedi je bio uhapšen kao i mnogi lječnici nesrbi i boravio je u zatvoru u Nišu. Ja ne znam što je on tamo i pod kojom prisilom izjavio, ali isto sada radi u bolnici i ako je potrebno, može dati iskaz ovome Sudu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I on govori da su ljudi sa naoružanjem se peli na krov bolnice i odatle gađali avione i ubijali ljude kao snajperisti.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ne, to nije istina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se sećate da je raketnim projektilom sa krova vaše bolnice gađan avion, nakon čega je u stvari avion gađao taj krov?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Nije istina, apsolutno. To nije, apsolutno nije istina. Avion je gađao 25. avgusta vukovarsku bolnicu prvi puta i onda svakodnevno, a ni jedan nije nikakav, nikakvo oružje nije uopće bilo u bolnici. O tome možete dobiti mnogobrojna svedočenja. Ova koja vi imate očito su tendenciozna i netočna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo su službena dokumenta, gospođu Bosanac, ja čitam iz njih.

SUDIJA MEJ: Ono što vi ovde navodite, gospodine Miloševiću, su nekakve izjave koje su dali neki svjedoci pred nekim potpuno drugim Sudom. Ovo je još jedna izjava koju imate ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ovu izjavu je dao taj doktor Emedi Vladimir 29. novembra istražnom sudiji Vojnog suda majoru Zvonku Pavloviću.

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Kao zarobljenik.

SUDIJA MEJ: Da li znate je li on u to vreme bio zarobljenik, gospođu Bosanac?

SVEDOK BOSANAC: Da. Da, znam to, jer su i on i njegov otac oslobođeni zajedno sa mnom 10. decembra. Bili su u logoru u Nišu.

SUDIJA MEJ: On je znači bio izložen ispitivanju. Je li tako, vi to tako shvatate?

SVEDOK BOSANAC: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam nešto govori ime Borislav Kučan koji je 13 dana pre pada Vukovara napustio grad, koji je bio tu?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je jedan od snajperista koji je pucao sa krova bolnice?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Ne, apsolutno netačno. Nije mogao 13 dana prije napustiti grad, jer niko nije mogao napustiti grad, ali sa krova bolnice sigurno nije pucao. To ime mi je potpuno nepoznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Potpuno vam je nepoznato ime?

SVEDOK BOSANAC – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Doktor Emedi kaže: "Da su u par navrata došla tri kamiona sa oznakom Crvenog križa, u uobičajenoj veličini, koji su vozili doktor Josif Husar, Obradović Stipo i Josif sa povređenom petom, koji su nam pričali da su u dolasku donosili municiju, naoružanje ...

SUDIJA MEJ: Molim vas da čitate malo sporije, prevodioci ne mogu da vas prate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sporije da čitam. Dobro. Znači: "Kamion sa oznakom Crvenog križa u uobičajenoj veličini koji su vozili doktor Josif Husar, Obradović Stipo, Josif sa povređenom petom, koji su nam pričali da su u dolasku donosili municiju, naoružanje, a jednom prilikom i topove. Po njihovoj izjavi ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, premašili smo vreme. Da li znate bilo šta u vezi sa ovim što je rečeno, doktorke Bosanac?

SVEDOK BOSANAC: Do konca rujna doktor Josip Husar je dolazio sa kamionom sa Crvenim križem evakuirati ranjenike. To su bili veliki vojni saniteti u koje je stalo po 12 i po 16 ranjenika. Oni su dolazili u bolnicu, mi smo pripremili ranjenike i odlazili su sa ranjenicima van Vukovara. Ja ne znam šta

su oni donosili, ja to nisam vidjela. Tako su dolazili do konca devetog mjeseca. Iza toga je potpuno bio okupiran Vukovar i više niko nije mogao ni dolaziti ni izlaziti van.

SUDIJA MEJ: Da. Za danas ćemo da završimo sa radom, pošto je sudnica potrebna za drugo suđenje. Gospodine Miloševiću, mi smo razmotrili vreme koje treba da imate na raspolaganju. Daćemo vam dva sata, do dva sata za unakrsno ispitivanje sutra. Gospođu Bosanac, žao mi je što nismo mogli da završimo sa vašim svedočenjem danas. Molim vas da dođete sutra da završimo sa vašim svedočenjem. Nastavljamo sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo